

DAN

ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟ 8.

FÉLIX LE DANTEC :

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ε. Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Γ. Β.

ΤΟ ΤΥΠΟΣΗ
ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ",
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ, 1917.
ΤΡΙΑ ΓΡΟΣΑΚΙΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟ 8.

FÉLIX LE DANTEC :

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ε. Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Γ. Β.

ΤΟ ΤΥΠΩΣΑΝ
ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ".
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ, 1917.
ΤΡΙΑ ΓΡΟΣΑΚΙΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ

FÉLIX LE DANTEC.

Ἡ Βιολογία τοῦ Le Dantec, ἔρχεται ν' ἀνατρέψει ὅλα τὰ παλαιὰ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικὰ συστήματα, ποῦ, καθὼς ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει, ἐστηρίζονταν ἀποκλειστικὰ ἀπάνω σὲ λέξεις ποῦ δὲν εἶχαν ὀρισθεῖ ἐπιστημονικά : ψυχὴ, δύναμις, Θεός. Ὁ Le Dantec ὅρισε κάπου τὸν ἄνθρωπο : ἓνα ζῶον φλύαρον. Ἡ φλυαρία αὐτὴ ποῦ ἀφ' ἐνὸς ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς υπερτροφίας τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου ἐπέτρεψεν ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸν ἄνθρωπο νὰ μιλάει γιὰ ὅλα τὰ πράγματα καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὰ ἀνύπαρκτα· ἔτσι ἐθεμελιώθηκαν ὅλες οἱ μυστικιστικὲς δοξασίαι, τίς ὁποῖες ἡ ἐπιστὴμη ποῦ κατὰ τὸν Condillac δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ γλῶσσα καλὰ κακωμένη, ἀνατρέπει τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, ἢ μᾶλλον ὅλες μαζί, ὅλες διαμιάς, ἀποδείχνοντας ὅτι πολλὰς λέξεις εἶχαν ὀρισθεῖ ἄσχημα. Ἡ Βιολογία τοῦ Le Dantec, δηλ. ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς δὲν πέφτει στὰ ἴδια σφάλματα στὰ ὁποῖα ἔπεσαν οἱ προηγούμενες προσπάθειες τῆς μελέτης τῆς ζωῆς. Ὁ Le Dantec δὲν προστρέχει ὅπως ἐμβαθύνει στὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς σὲ καμμιάν ἔννοια, σὲ καμμιά λέξη ποῦ νὰ μὴν τὴν ἔχει ὀρίσει προηγουμένως. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀκριβῶς ἡ αἰτία ποῦ ὁ Le Dantec κατῴρθωσε νὰ θεμελιώσῃ μιὰ πραγματικὴ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς καὶ συγχρόνως ὁ λόγος ποῦ οἱ ἰδέες του συναντοῦν τόσους λυσσασμένους ἐχθροὺς ἐκ μέρους ἐκείνων ποῦ ζοῦν ἀκόμα βυθισμένοι μέσα στὰ τέλματα τῆς μυστικοπάθειας.

Γ. Β.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

Ἀνέλαβα νὰ δείξω, ὅτι μπορούμε, νὰ μιλοῦμε περὶ τῆς ζωῆς, ἐπιστημονικῶς, *περὶ ὅλης τῆς ζωῆς*.

Ἐπροσπάθησαν ἄλλοτε, σὲ διάφορες ἐποχές, οἱ φιλόσοφοι, νὰ διώξουν τὸ μυστήριον, ἀπὸ τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς ἔλειπαν, οἱ θαυμάσιες φυσικῆς ἀνακαλύψεις τοῦ XIX αἰῶνα καὶ οἱ ἀποκαλύψεις, ποὺ ἔκαμε τὸ μικροσκοπίον, ἐξετάζοντας τοὺς μικροοργανισμούς, ἐσταμάτησαν, στὴν ἀπόδειξιν τοῦ ψεύδους τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. Ἄλλοι, ὅπως ὁ Claude Bernard, πέρνουμε τὸν καλλίτερον, ἐχώρισαν τεχνικά, τὸ ζωϊκὸ πρόβλημα, σὲ πολλὰ προβλήματα, *ἐξαρτώμενα, ἀχώριστα, τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο*. Ἐπειτα πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν ἀγαθῶν πατροπαραδοτοφίλων, ποὺ δὲ ξεκολλοῦν, ἀπὸ ὅσες ἐξηγήσεις ἄκουσαν, περὶ τῆς ζωῆς, ὅταν ἀκόμα, ἦσαν μωρά, ἐκήρυξαν ὅτι, ἂν καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἔχει δικαιώματα στὴ φυσιολογία, μελέτη δηλαδὴ τῶν λειτουργιῶν, ὅμως, ἀποκαλύπτεται, μπροστά στὴ γένεσιν τῶν ζώντων μηχανισμῶν· στὴ *γένεσιν* αὐτῇ, ὁ μυστικισμὸς τῶν ἀγαθῶν, βρίσκει τὸ τελευταῖον καταφύγιον.

Ἵσως ὁ Claude Bernard, εἶπεν αὐτὰ γιὰ ν' ἀρέσει, στὸ κοινόν, ἢ καὶ ὡς ἀντισήκωμα, γιὰ τὴν περίπτωσιν ποὺ οἱ θεωρίαι του, θὰ ἐφαίνονταν εἰς τοὺς πατροπαραδοτοφίλους, τολμηρές. Ὅπως δὲ ποτε ἡ παραχώρησις αὐτῇ, ἀδίκησε πολὺ τὸ ἔργο του, διότι παρέβλεψε τὸν σπουδαιότερον νόμον τῆς ζωῆς, τὸν μόνον δηλαδὴ νόμο, διὰ τοῦ ὁποίου, ὁ ζῶν ὄργανισμός, ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἀνόργανη μάζα, τὴ συγκρότησιν δηλαδὴ, τοῦ ὄργανι-

σμοῦ, διὰ τῶν λειτουργιῶν κάθε στιγμῆς, τὴν δημιουργία τῆς ζωῆς διὰ τῆς ζωῆς.

Ἀπὸ ἀνέκαθεν, χωρὶς νὰ ξέρω γιατί, δυσπιστοῦσα, στὶς πνευματιστικὲς ἐρμηνείες εἶπα, ὅτι δυσπιστοῦσα, χωρὶς νὰ ξέρω τὸν λόγον ἐπομένως, ἡ δῆλωση αὐτὴ δὲν γίνεται, οὔτε γιὰ νὰ ὑπερηφανευτῶ, οὔτε γιὰ ν' ἀπολογηθῶ. Εἶχα βεβαίως, πολὺ πρόωρη ἀνάπτυξη, ἡ δὲ ἔξοχη μνήμη μου, ἐδικαιολογοῦσε τὴν ὑπερηφάνεια τῶν γονέων μου, γιὰ τὶς προόδους εἰς τὰ μαθήματα. Ἀπ' ὅσα ἐνθυμούμαι, (χωρὶς νὰ προσδιορίσω ἀπὸ ποιὰν ἡλικίαν ἀρχισα), ἄκουα τὴν ἱστορία τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου, μὲ τὴν ἴδια διάθεσι, ὅπως καὶ τὰ παραμυθία, ποὺ λένε, τὸ χεῖμῶνα κοντὰ στὴ φωτιά. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατέβαινε, εἰς τὰ νερά, μοῦ ἐφαίνετο τὸ ἴδιο, μὲ τὸ ραβδί τῆς Μάγισσας. Ὅσο ἐπίστευα στὰ μάγια, ἄλλο τόσο ἐπίστευα καὶ στὴ Δημιουργία τοῦ Κόσμου. Ἐπρόσεχα, ὁμως μὲ εὐχαρίστησι, σ' ὅλες τὶς ἱστορίες, πιστεύοντας, ὅτι τὶς ἐπλάσαν μεγάλοι ἄνθρωποι, γιὰ νὰ διασκεδάξουν τοὺς μικροὺς, ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμα σὲ θέσι, νὰ ἐννοήσουν τὴν ἀλήθεια. Ἀργότερα, ὅταν ἐμελέτησα σοβαρώτερα, (ἐννοῶ τὶς φιλοσοφικὰς μελέτες, γιατί οἱ φιλολογικὲς, ἀν καὶ εἶναι ὡραῖες, μεγαλύνουν μᾶλλον κατὰ καταστροφὴν τὸν μυστικισμό), ἀργότερα λοιπὸν, ἐννοῶσα, ὅτι ἡ παιδική μου ἀντίληψη, ἦταν σωστή. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οἱ ἐξυπνότεροι αὐτοὶ ἄνθρωποι, δὲν ἐπλάσαν τὶς πνευματιστικὲς-ψυχικρατικὲς θεωρίες, γιὰ νὰ ικανοποιηθῇ ἡ περιέργεια τῶν μικρῶν παιδιῶν. Τὶς ἐπλάσαν γιὰ νὰ ικανοποιήσουν τὴν ἰδική τους περιέργεια, μεγάλων παιδιῶν. Ἀφοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξυψωθοῦν, σ' ἀνώτερη, πρὸ λογικῆς ἀντίληψι, ἐφόρτωσαν, ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν, εἰς μηχανισμόν, μὲ κινητήριον δύναμιν τὸν ἀέρα, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι μυστηριώδης καὶ ἀσύλληπτος. Ἡ λέξι ψυχή καὶ πνεῦμα (πνέω, πνοή) εἶναι συνώνυμα καὶ μεταχειριζόμεθα ἀδιακρίτως, τὸ ἓνα ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Ἐν τούτοις γνωρίζουμε ὅλοι, ὅτι τὸ φαινόμενον τῶν πνεόντων ἀνέμων, ἔχει ὕλικήν ὑπόστασι, καὶ ἐξηγεῖται, κάλλιστα, στὴ φυσικῇ.

Ὅταν ἐμεγάλωσα, μὲ ἐκπλήξη παρατήρησα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, πέρνουν στὰ σοβαρά, τὶς ἄυλες ἐρμηνείες, τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχήν. Ἄλλως τε εἶναι τόσο χουζοῦρι. Δυὸ λέξεις ἐξηγοῦν τὰ πάντα. Δὲν πολυεξετάζουν, ἀπὸ ποῦ προῆλθαν, διότι χρησιμεύουν, νὰ ἀποφεύγονται οἱ ἔρευνες. Καὶ γιατί συμβαίνουν ὅλα αὐτά; διότι ἀνακατεύεται στὴ μέση, παράγων ὕψος,

ἀσύλληπτος, ἔχων τὴν δύναμη νὰ τὰ κάμνει ὅλα. Αὐτὴ εἶναι, συντόμως, ἡ πνευματιστικὴ θεωρία. Μ' αὐτὴ δὲν μένει πιά καμμιά ἀπορία, τίποτε ἀνεξήγητο· ὅλα εἶναι σαφῆ καὶ μπορούμε νὰ κοιμηθούμε ἤσυχα.

Ἀπὸ πολὺ μικρός, ἀντελήφθηκα, τὸ ἀβάσιμο τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. Ὅταν ἐμεγάλωσα περισσότερο, ἐμάντευσα πολὺ εὐκολώτερα, τὴν ἱστορικὴν γένεση τῶν παιδικῶν αὐτῶν παραμυθιῶν. Ἀλλὰ σήμερα, ποῦ εἰμαι σαράντα ἑπτὰ ἐτῶν, θαυμάζω, πῶς, ὅλοι οἱ συναδελφοί μου, οἱ λεγόμενοι ἀναπτυγμένοι, μορφωμένοι, παραδέχονται χωρὶς δυσκολία, τὶς φλυαρίες αὐτές. Ἐφόσον ὑπάρχουν ἄνθρωποι, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ λείψουν. Γίνεται κανεὶς σοφὸς τόσο εὐκολα!

Ὅταν ἔρχισα νὰ εἰσάγωμαι στὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, αἰσθάνθηκα μεγάλη χαρά. Εὐτυχῶς, τὴν εἰσήγησιν, τὴν ἔκαμαν ἐξέχοντες διδάσκαλοι, ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς. Ἀντελήφθηκα ἀμέσως, ὅτι μέσα σ' αὐτὴν, εὐρίσκονταν ἐξηγήσεις καὶ ἐξηγήσεις γόνιμες, παρέχουσαι τὴν εὐκολία τῆς συναρμολογίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, καὶ τῆς ἐπαναλήψεως των, γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν στὸν ἄνθρωπον. Ἀμέσως ἐσκέφθηκα, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος, θὰ ἐξηγῇ ὅλα τὰ φαινόμενα, ἐβεβαιώθηκα μάλιστα, ὅτι ἤδη τὰ εἶχεν ἐξηγήσει (ἤμουν τότε ἀπὸ τὸν νέον ἑταίριον τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, τοῦ Προτύπου Δουλεῖου δεκαοκτῶ ἐτῶν). Ἐνόμισα ὅτι, οἱ καθηγηταί μου, θὰ μοῦ ἐξηγοῦσαν, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ μὲ ἀφήκαν στὴ μέση, ἐξακολούθησα καὶ ἔστρεψα τὶς μελέτες μου πρὸς τὴν Βιολογίαν, ἔχοντας τὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα, ὅτι εἶναι δυνατόν, μὲ τὴν ἴδια μου μέθοδο, νὰ ἐξηγηθοῦν ὅλα ὅπως καὶ εἰς τὶς φυσικὰς ἐπιστήμες. Εἶχα δὲ αὐτὴ τὴν πεποίθησιν, γιὰτὶ ἐπίστευα ὅτι, οἱ πνευματιστικὰς ἐξηγήσεις, ἦσαν μὴδέν. Σιγὰ-σιγὰ, οἱ πεποιθήσεις μου ἐνισχύθηκαν, ἐφόσον ἐξακολουθοῦσα τὸν δρόμον, ποῦ εἶχα χαράξει. Τὸ περιέργον εἶναι, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος, ἐσηκώθηκε ἐναντίον μου, χωρὶς ἐννοεῖται, ν' ἀλλάξω καὶ πρόγραμμα. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ πάντα, ἐπιστημονικῶς· ὑπάρχουν ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἀπρόσιτες στὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν. Γιατί; Διότι οἱ πρόγονοί μας, ἀμαθεῖς, ἐφόρτωσαν στὰ πνεύματα, εἰς τὸν ἀόρατον ἄνεμον (τὸ λατινικὸν animus = ψυχὴ) τὸ σχέδιον ψυχῆς αὐτοῦ, πνεύματος ἐνεργοῦ. Τὸ πνεῦμα αὐτό, τὴν ψυχὴν αὐτήν, εἰμαι βέβαιος, δὲ θὰ τὰ συναντήσω, πονθενά, κατὰ τὶς βιολογικὰς μου μελέτες. Δὲν θὰ τὰ συναντήσω, διότι δὲν ὑπάρχουν. Θὰ ἐξηγήσω ὅλα, χωρὶς νὰ καταστρέψω τίποτε, ἀπὸ τὶς παλιὰς πε-

ποιθήσεις, ἀφοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν. «Ἄρα θὰ μοῦ εἶπουν, δὲν μᾶς ἐξηγήσες τίποτε». Ἀμήν.

I. TO ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

Ἐνῶ σήμερα, ὁ Φίλιππος, ἔκανε τὸν συνηθεισμένο του περίπατο, εἶδε κατὰ τύχη, ἓνα βιβλίον μου, εἰς κῆποιον βιτριναῖον ἀμέσως εἶπε, ὁμιλώντας μόνος του, δυνατά. «Ἀλήθεια, ὁ καυμένος, ὁ Φελίξ μοῦπαν ὅτι εἶναι ἀρρωστος· ἄς πάω νὰ δῶ τί γίνεται». Ἐστρεψε τὴν γωνίαν τοῦ μπουλβάρ Σαιν Μισσέλ, καὶ διευθύνεται, πρὸς τὴ συνοικίαν, ποῦ κατοικῶ.

Ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ ἀρχαία οἰκογένεια. Τὸ ὠάριον ἀπὸ τὸ ὁποῖον, ὕστερα ἀπὸ τόσες μεταλλαγές προήλθε, ἦτο προτὸν συγχωνεύσεως, ὀλίγης οὐσίας ἐκ μέρους τοῦ πατρός του καὶ ὀλίγης ἐκ μέρους τῆς μητρός του. Ἀλλ' οἱ γονεῖς του, εἶχαν γονεῖς, αὐτοὶ πάλιν ἄλλους γονεῖς καὶ ἔτσι προχωροῦμε, ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ὁλη αὐτή, ἡ οἰκογενειακὴ διαδοχὴ, εἶδε καὶ ἔπαθε πολλά, τὰ ὅποια, ἂν γράψουμε, θὰ γεμίσοιμε ἑκατομῦρια βιβλία. Ὅμως, κανεὶς δὲ μπορεῖ, νὰ τὰ γράψῃ, διότι χάθηκαν ἢ πήγαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ἐμάθαινε, ὅ,τι συνέβησαν. Μόλα ταῦτα, ξέρουμε, ὅτι τὰ γεγονότα ἐγίναν διαδοχικά, ἀφοῦ οἱ πρόγονοι τοῦ Φιλίππου, ἔζησαν στὸν κόσμον, τοῦλάχιστον ἐξοῦσαν, μέχρι τῆς στιγμῆς, ποῦ ἀφιναν τοὺς διαδόχους των. Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν συνεχῇ καὶ ἀρχαίαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας, δὲν ὑπῆρξε, ποτέ, ἀρχή, ἀλλὰ πάντοτε διαδοχαί. Δυστυχῶς δὲν ξέρουμε τῆς λεπτομέρειας. Ὁ Φίλιππος, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, δὲν ξέρει, περισσότερα, ἀπὸ ὅσα τοῦ συνέβηκαν, ἀφότου γεννήθηκε, συμβάντα, ἐν τούτοις, εἰς τὰ ὅποια ὀφείλει, τὸ ὅ,τι σήμερα ξέρει, ὅτι δηλαδὴ ἐγίνε, ὅτι τώρα εἶναι. Ἀπὸ ὅλα αὐτά, τὰ συμβάντα, δὲν μένει πιά, παρὰ ἓνα τεκμήριον, δύσκολον νὰ μελετηθῇ. Τὸ τεκμήριον αὐτό, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Φίλιππος, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις, ὀφείλεται ἀποκλειστικά, εἰς ὅ,τι τοῦ ἐκκληροδότησαν, οἱ γονεῖς του, ὅταν κατασχευάζετο τὸ ὠάριον, καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι πέρασε, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δλων τῶν περιστατικῶν, ἀφότου ἐγεννήθη. Χάρις στὴ σημερινή του σύνθεσις, περιλαμβάνουσιν ἀμέτρητους μηχανισμοὺς (ὄργανα, ἀναμνήσεις...) χάρις εἰς αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, ὅταν εἶδε τὸ ὄνομά μου, ἐπὶ τοῦ βιβλίου, εἶπε τὴν φράσιν, ποῦ ἔγραφα παραπάνω καὶ διευθύνθηκε, πρὸς τὸ σπίτι μου.

Θὰ μοῦ πῆτε ἴσως, ὅτι *μποροῦσε*, νὰ μὴ κάμει ὅ,τι ἔκαμε. Μποροῦσε νὰ ἐσχέπτετο : « Ὡραῖος καιρὸς σήμερα' θὰ ἐξακολουθήσω τὸν περιπάτό μου καὶ ἐρωτῶ τὸν Πέτρο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ Φελίξ ». Ἐμποροῦσε νὰ γίνη αὐτὸ ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ἀρκεῖ, αὐτὸ ποῦ θ' ἀποφάσιζε, νὰ ἦταν κατορθωτό *Ἐμποροῦσε. Τώρα αὐτὰ εἶναι ἀκατόρθωτα, ἀφοῦ δὲν ἐγίναν.* Ὁ καιρὸς περνᾷ, τὰ δὲ γεγονότα, δὲν ἐπαναλαμβάνονται. Γίνονται κατὰ ἓνα τρόπο καὶ δὲν γίνονται κατὰ ἄλλον. Ὅταν λέμε, ὅτι *ἔμποροῦσε* νὰ γίνη καὶ τὸ τάδε, θέλουμε ἀπλῶς νὰ ποῦμε, ὅτι ἂν ἐγίνετο καὶ ἔτσι, δὲν θὰ μᾶς *ἐφαίνετο παράξενο*, διότι, ἐπειδὴ, δὲν γνωρίζουμε, σὲ κάθε στιγμὴν, ὅλους τοὺς παράγοντας, τοὺς διέποντας τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖο λαμβάνει χώραν, δὲν μποροῦμε, νὰ τοὺς προῖδουμε καθαρὰ.

Στὴν πραγματικότητα, τὰ γεγονότα λαβαίνουν χώραν μιὰ φορά, καὶ ἀφοῦ γίνουν δὲν ἀπογίνονται. Ὅταν οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας κοπανοῦν ὅτι : ὁ Χ. ἐνέργησεν ἔτσι, ἀλλὰ μποροῦσε νὰ ἐνεργήσῃ κι' ἄλλοιῳ, ἂν ᾔθελε, μᾶς λένε ἀνοησίες· ἀνοησίες τις ὁποῖες ἢ γλῶσσα μας, παρουσιάζει ὀρθοφανεῖς, γιὰτὶ ἐκληροδοτήθη ἀπὸ προγόνους ἀμαθεῖς. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα τοῦ Φίλιππου, *ἔμποροῦσαν* νὰ μὴ συνουσιασθοῦν, κατὰ τὴν *ἡμέραν* ποῦ ἐγένετο ἡ σύλληψις του. Καὶ τότε, ἡ ἱστορία μου, δὲ θὰ εἶχε θέμα. Πραγματικῶς ὁμως, κατασκευάσαν τὸ ἔμβρυον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον, προῆλθεν ὁ Φίλιππος, (καὶ ὄχι ἄλλος) ὁ δὲ Φίλιππος, ἀφοῦ ἔζησε χρόνια πολλὰ καὶ ὑπέστη πολλὰς μεταλλαγές, σήμερα εὐρέθηκε τοιοῦτος, ὥστε ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸ ὄνομά μου, ἔλαβε ἀπόφαση, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Τὸ μπουλβάρ Σαῖν Μισσέλ, μποροῦσε, νὰ εὐρίσκεται, σὲ ἄλλη διεύθυνση· στὴν πραγματικότητα, εἶναι ὅ,τι τώρα εἶναι, καὶ ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε τὴν ἀντικειμενικὴν του ἱστορίαν. Τὰ πεζοδρόμια, εἶναι στρωμένα με ἄσφαλτο, ἢ ὁποῖα ξέρουμε ἀπὸ ποῦ προῆλθε, στὶς γωνιὰς ἔχει γρανιτὴν ἀπὸ τὴ Βρετάνη. Κάθε κομμάτι πέτρας, ἔχει τὴν ἱστορίαν του, κάθε σπιτί ἐπίσης, καθὼς καὶ κάθε δέντρο. Ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε, πῶς τὰ παρόντα πράγματα ἐγίναν ὅ,τι εἶναι, χωρὶς νὰ μᾶς ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἀρχῆς. Οἱ πέτρες ἐβγήκαν, ἀπὸ λατομεῖα προϋπάρχοντα, τὰ δέντρα, προῆλθαν ἀπὸ σπόρους ἢ μοσχεύματα προϋπαρχόντων δέντρων, οἱ ἄνθρωποι κατὰγονται ἀπὸ γονεῖς κτλ. Ἐνας καλῶς καταρτισμένος μελετητὴς, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ δῇ τὸ πᾶν, θὰ ἀντιλαμβάνονταν ἀμέσως, ὅτι μπορεῖ, νὰ διη-

γηθεί την ὅλην ἱστορία τοῦ καθετί, χωρίς νά εἶναι ἀπαραίτητη, μιᾷ ἀπό-
λυτος ἀρχή. Ἀκόμη καί ὅταν μιᾷ βολίδα πέφτει στή γῆ, ξέρουμε ὅτι
ὑπῆρχε ἄλλοῦ πρὶν πέση. Ὁ κόσμος, εἶναι ἀπέραντος, ἀλλά ξέρουμε, ὅτι
τὸ κάθε τι, ποῦ ἀναφαίνεται κάπου, εἶναι ἀπαραίτητος συνέχεια ἄλλου
πράγματος, προϋπάρχοντος, ἴσως ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Βλέπουμε μεταλλαγές,
μετασηματισμούς, κ' ὅχι ἀρχές. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου,
εἶναι ἱστορία φαινόμενου, ποῦ ἐξακολουθεῖ. Αὐτοῦ τοῦ φαινόμενου, ποῦ
ἐξακολουθεῖ, καί εἰς τὸ ὅποῖον χιλιάδες χιλιάδων ζωϊκῶν ὀργανισμῶν, παί-
ζουν ἕκαστος τὸν ρόλον του, ἐνῶ γύρω ὑπάρχουν μυριάδες ἄψυχων φυσι-
κῶν παραγόντων, σήμερα μὲ ἐνδιαφέρει ὁ Φίλιππος. Ὁ φίλος μου διατρέχει
τὸ μπουλβάρ Σαιν Μισσέλ, ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο, τὰ σπίτια, ἀπὸ
ὅ,τι ἔχει γνωρίσει ἄλλοτε, σχετικὸ μὲ τὸν τόπο. Χίλια δυὸ περιστατικὰ
ὑποπίπτουν στὴν ἀντίληψή του· ἀλλὰ συμβαίνει, κανένα ἀπ' αὐτά, νά μὴν
ἐπιδράσῃ τόσο, ὥστε, νά τὸν κάμῃ ν' ἀλλάξῃ τὴν ἀρχικὴ του κατεύ-
θυνση. Ἐλλησάσε, στὸ σπίτι μου, χωρὶς ἐμπόδιο, ἀνεβαίνει, φθάνει στὸ
κατώφλι καί πιέζει μὲ τὸ δάκτυλό του, τὸ ηλεκτρικὸ κουμπί. Τὸ κουμπί
αὐτό, ὅταν πιέζεται, ἐνῶναι δυὸ ρεύματα καί σχηματίζεται κύκλωμα, περι-
λαμβάνον μιᾷ στήλῃ καί ἐνᾷ κώδωνα. Ἡ χειρονομία τοῦ Φίλιππου, διέπει
τὸν κρουστήρα τοῦ κώδωνος, κρουστήρα τοῦ ὁποίου, τὸ ἄκρο σφαιρικὸ
χτυπᾷ, σὲ κάθε ταλάντευση, τὸ ἄκρο ἡχηροῦ μεταλλικοῦ κώδωνος.

Ἐτελείωσεν ἡ ἀντικειμενικὴ μου ἱστορία. Εἶναι κοινοτυπία. Κάθε μέρα
γίνονται χίλιες παρόμοιες. Τὴν ἐπῆρα ὡς πρότυπον διήγησις κατὰ τύχην.
Σ' αὐτή, τὸ δρῶν πρόσωπο, εἶναι ἄλλο, ὅχι τὸ διηγούμενον.

II. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ. *

Τρ... τρ... τρ... Τὸ κουνδούνισμα, μὲ κάνει νά τιναχθῶ ἀπότομα. Ἡ-
μουν ἤρεμος, ἀπολαμβάνοντας τὴν εὐχαρίστηση, ποῦ αἰσθάνονται, οἱ ἀναρ-
ρωνύοντες. Κάπου κάπου, ἔρριχνα, μιᾷ ματιᾷ, στὶς σελίδες βιβλίου ποῦ μ'

* Τὸ κεφάλαιον αὐτό, θὰ εἶναι ἐκτεταμένον, ἐνεκα τῶν ἀνοησιῶν, ποῦ
ἐλέγχθηκάν κατὰ καιροὺς πάνω σ' αὐτό, ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. Ἰσως μάλιστα,
νά φανῇ, εἰς ὅσους δὲν ἐδιάβασαν ἔργα φιλοσοφίας, ὅτι ἐνδιατρίβω, ἐπὶ
ἐπουσιωδῶν ζητημάτων.

εὐχαριστοῦσε· οἱ γραμμές του, ἀπασχολοῦσαν ἐλαφρὰ τὸν νοῦν, χωρὶς ἐνταση, οὔτε συνέχεια. Πάρα πέρα, ἓνα τριαντάφυλλο, ποῦ κάποιο φιλικὸ χέρι, εἶχε βάλει ἐκεῖ, μοῦ ἔδινεν ἐλαφρὲς αἰσθαντικὲς ἀπολαύσεις κ' ἔλεγα :

«Ὡραῖο τριαντάφυλλο... μὰ γιὰ μένα, ποῦ ἀγαπῶ τὴ βλάστηση, τὸ κάθε λουλουδί εἶναι ὠραῖο. Ἀλλά, γιατί εἶναι ὠραῖο ; Διότι εἶναι φυσικό. Εἶναι φυσικό, διότι ζεῖ καὶ ἐπειδὴ ζεῖ, συγκροτήθηκε μόνο του, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, σύμφωνα μὲ τὶς συνθήκες, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεβίωσε. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι φυσικό, ὅχι ἀπίθανο, ἀφοῦ ζῇ. Ἐνῶ, ὅταν κυττῶ ἓνα κᾶδρο, μιὰ προσωπογραφία π. χ. μοῦ γεννιέται πάντα ἡ ὑπόψια, μήπως μ' ἀπατοῦν. Αὐτὴ ἡ μύτη, ἢ ἐκεῖνο τὸ αὐτί, ἀνήκουν ἄραγε, μποροῦν νὰ ἀνήκουν, εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο ; Γιὰ μερικὰ καλλιτεχνήματα, δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία. Δὲν ἐπίστεψα ποτέ, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Rembrandt, ἦταν ἀκριβῶς, ὅπως τὴν παρέστησε ὁ γυιὸς της, στὴ θαυμάσια καὶ ἀπαράμιλλη ἐκείνη προσωπογραφία...»

“Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις, κι' ἄλλες, ποῦ ἐλησμόνησα, ξετυλίγονταν, μέσα μου, σὲ κόσμο προσετὸ εἰς ἐμένα μόνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κανεὶς δὲν μπορεῖ, νὰ εἰσέλθῃ κι' ἂν ἀκόμη τὸ θελήσω κ' ἐγώ. Ἡμπορῶ κάλλιστα, νὰ ἐκφράζω ἀντικειμενικῶς, μὲ λέξεις περιμετρεῖς, μερικὲς ἀπὸ τὶς υποκειμενικὲς μου παραστάσεις, ἀλλ' ἡ ἐκφραση, δὲν εἶναι ποτὲ πιστὴ, ἐξ ἄλλου λέγω ὅτι μπορεῖ νὰ λεχθῇ.

Σ' αὐτὸ, λοιπόν, τὸν κόσμο, ὁ ὁποῖος κόσμος, εἶναι ὁ ἑαυτός μου, τὸ κουνδούνισμα, ἔφερεν ἑξαφνα, βίαια διατάραξη, μιὰν ἀπόλυτην ἀρχή. Στὴν ἀντικειμενικὴν ἱστορίαν τοῦ Φιλίππου, δὲν ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀρχή· στὴν ὑποκειμενικὴν μου ἱστορίαν, πολλὲς καὶ κάθε τόσο. Ἐνα ἀντικείμενον, ὅταν προσπλῖνται εἰς τὴν ὄραση μου, ἓνας ἤχος, μιὰ μυρωδιά, ἓνα χτύπημα, πᾶν ὅ,τι μοῦ συμβαίνει, ἀπροσδόκητα, εἶναι τὸ καθένα του, γιὰ τὴν ὑποκειμενικὴν μου ζωὴ, καὶ μιὰ ἀπόλυτος ἀρχή. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὑποκειμενικὴ μου ζωὴ, ἔχει ὁρισμένο χρόνον καὶ χωρὸν.

Ἐλεγα πρὸ ὀλίγου, ὅτι ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ παλῆν οἰκογένειαν. Δὲν μπορῶ, νὰ πῶ τὸ ἴδιο, γιὰ τὸ ταπεινὸ μου πρόσωπο. Τὸ ἐγὼ μου, χρονολογικῶς, ἀρχίζει, ἀπ' ἐκεῖ ποῦ, ἡ σκέψη, ἐρευνῶσα τὸ παρελθόν, ἀρχίζει νὰ ψαύῃ, τὶς πρώτες ἀναμνήσεις μου. Ὅταν ἤμουν ἑξ-ἑπτὰ ἐτῶν, θὰ μοῦ συνέβηκαν, βέβαια, πολλὰ περιστατικά. Ἀπ' αὐτά, μόλις ἐνθυμοῦμαι δυο-τρία, γιατί, ἔτυχε, τότε, νὰ μοῦ κάμουν περισσότερη ἐντύπωση. Χωρὶς

ἄλλο ὅμως, τὰ ἐνθυμοῦμαι, ἀρκετὰ ἀλλοιωμένα. Ἐπειτα, ἐνόσω περνοῦσεν ὁ καιρός, οἱ ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐντυπώσεις ἠϋξαναν, ἀλλὰ πάντοτε, χωρὶς τάξῃ. Μερικὰ ἀσήμαντα μικροσυμβάντα, ἄφιναν ἰσχυρὲς ἐντυπώσεις, ἄλλα, σπουδαιότερα, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅταν συνέβαιναν, πέρασαν καὶ σχεδὸν ἐλησμονήθηκαν. Τοιοῦτος, ὁποῖος εἶμαι σήμερα, ἄνθρωπος, σαράντα ἐπτὰ ἐτῶν, ἔχω μέσα μου, δὲ ξέρω, ποῦ ἀκριβῶς, χαραγμένους, εἰς ἀπροσδιόριστα ἱερογλυφήματα, σωρόν, ἀπὸ παλῆς καὶ νεώτερες ἀναμνήσεις, σχεδὸν ἀκριβεῖς. "Ὅλ' αὐτά, εἶναι ἔχνη ποῦ ἀφήκαν, στὴ σύνθεσή μου, τὰ ἐκτὸς ἐμοῦ, συμβάντα, ἀλλὰ ὑποπεσόντα εἰς τὰ αἰσθητήρια μου καὶ ἐπιδράσαντα ἐπάνω μου. Ὅταν εἶμαι μόνος μου, τὰ μάτια κλειστά, ἡσυχος, ἀποσπάσματα παλῶν ἐντυπώσεων, δὲ ξέρω λεπτομερῶς, γιὰ ποιὰ αἰτία, ἀνακαλοῦνται χωρὶς καμμία σειρὰ ἐποχῆς, ἢ μεταξὺ των σχέσεως, καὶ ἀπαρτίζουν, ὅ,τι λέμε σκέψη, ἀοριστομνημονικό, ἀναπολήσεις. Οἱ ἐντυπώσεις αὐτές, εἶναι ἀναρίθμητες καὶ ἀνήκουν ἀποκλειστικά σ' ἐμένα, εἶναι μέρος τῆς ἀτομικῆς μου συστάσεως, ἀπαρτίζουν, ὅ,τι ὀνομάζω *ἐγώ* ἐναντιθέσει πρὸς τὸν γύρω κόσμον.

Ἐνδέχεται, νὰ μερδευτῇ, ὁ ἐξετάζων τὴν φύσιν καὶ προέλευσιν τῶν ἐντυπώσεων, οἱ ὁποῖες, στὸ ἅκαιο σύνολό τους, ἀποτελοῦν τὸ ἀοριστομνημονικό. Πραγματικῶς δέ, ἀπὸ ἀνεκαθεν, ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐλεχθήκαν οἱ περισσότερες ἀνοησίες· αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα, ποῦ ὑπέθρεψε τὸν ἀντιεπιστημονικὸ μυστικισμό. Ἐνδέχεται λοιπόν, νὰ περιπλακοῦμε ἐξετάζοντες, τὸ πῶς γεννῶνται μέσα μας αἱ ἐγκαράξεις, ἐφόσον καθημερινῶς τὸ ἄτομον συγκροτεῖται, ζεῖ, δηλαδή, ἂν ἡ κοινότερη πεῖρα, ἢ πιὸ συχνή, *τῆς κάθε στιγμῆς*, δὲ μᾶς ἐδίδασκε, πῶς τὸ ὑποκειμενικὸ μας πρόσωπο, συντίθεται ἐξακολουθητικά. Κάθομαι κοντὰ εἰς ἓνα τοῖχο. Μιὰ πέτρα κοιλὰ καὶ πέφτει. "Ἄν δὲν πέσῃ ἐπάνω μου, ἂν δὲν ἀκουσθῇ ὅταν πέφτῃ, ἂν ἡ κίνηση τῆς πτώσεως διαγραφῇ, ἔξω τοῦ ὀπτικοῦ μου πεδίου, τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἂν δὲν ταράξῃ τὸν αἆρα, ὥστε ν' ἀντιληφθῶ τὰ κύματά του, δὲ ξέρω ὅτι *ἡ πέτρα ἔπεσε*. Νά, ἓνα γεγονός, πραγματικῶς συμβάν, τὸ ὁποῖον, οἱ ἄλλοι, ἴσως, ἀντελήφθηκαν, γιὰ μένα εἶναι ὥς νὰ μὴ συνέβηκε. Κάθε στιγμή ἑκατομμύρια παρομοίων γεγονότων, λαμβάνουν χώραν, χωρὶς ν' ἀφήσουν μέσα μου, ἐντυπώσεις ἄμεσες, διότι δὲν ἐπενεργοῦν ἐπάνω μου.

"Ἄν ὅμως ἡ πέτρα πέσῃ καὶ μοῦ χτυπήσῃ τὸ πόδι, αἰσθάνομαι πόνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον συγκινεῖται ὅλη ἡ ὑπαρξή μου καὶ θὰ μείνῃ ὕστερα, μέσα μου, ἀνάμνηση κάποιας διάρκειας.

Μεταξὺ δύο ὁμοίων γεγονότων, ὑπάρχει γιὰ μένα οὐσιώδης διαφορά :
"Όταν δηλαδή, μιὰ πέτρα πέφτει ἐπάνω στοὺ πόδι μου καὶ ὅταν πέφτει
κοντὰ μου, χωρὶς νὰ μ' ἐγγίση. Τὸ ἴδιο ἀληθεύει καὶ γιὰ μιὰ σφαῖρα, ἡ
ὁποία διασχίζει τὸν ἀέρα, περνᾷ ἀπὸ κοντὰ μου, χωρὶς νὰ μὲ θίξῃ καὶ
ὅταν διαπερνᾷ, ἓνα μέλος τοῦ σώματός μου. Τὰ φαινόμενα τῆς ἀφῆς ἔχουν
σπουδαία ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ σώματός μου, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν
ὑπαρξή μου καὶ τὴν ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον. "Αν περιγράψω τὸν
ἑαυτό μου ἀντικειμενικῶς, ὅπως περιέγραψα πρὸ ὀλίγου τὸν Φίλιππο (εἶναι
δὲ εὐχόλον νὰ τὸ κάμω, ἂν βλέπω σὲ καθρέφτη, ἢ θεωρήσω τὸν ἑαυτό μου
ξένο), παρατηρῶ ὅτι περιλαμβάνομαι μέσα σὲ ὀρισμένη περιοχὴ, μέσα σὲ
δερμάτινο σάκκο, ὀρισμένης μορφῆς καὶ μεταλλασούσης σὲ κάθε στιγμή,
ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ φίλοι μου, μὲ ἀναγνωρίζουν, γιὰτὶ μεταβάλλεται ἀργά.
Εἶναι δὲ τοῦτο γνώρισμα τῆς ζωῆς (ἐξαίρεση γίνεται κατὰ τὶς ἐπαναστα-
τικὰς περιόδους, τὰς μεταμορφώσεις). "Ότι γίνεται ἔξω τῆς περιοχῆς αὐτῆς
εἶναι καὶ παραμένει ξένο πρὸς ἐμέ, ὥς νὰ μὴ ὑπῆρχε. Προβλέπω τὶς ἀντι-
ρήσεις σας. «Τὸ ἀεροπλάνον π.χ. δὲν μ' ἐγγίζει, ὅταν πετᾷ εἰς ὕψος δύο
χιλιάδων μέτρων κι' ὅμως δὲν μοῦ εἶναι ξένο, ἀφοῦ τὸ βλέπω. "Η τὰδε
λατέρνα, πρὸς μὲ ξεχωρίζεται, κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου, μὲ τὸ κλαψιάρικο
τραγοῦδι, δὲν μ' ἐγγίζει βέβαια κι' ὅμως δὲν μοῦ εἶναι ξένη... "Όλα αὐτὰ
εἶναι ψέμματα. Τὸ ἀεροπλάνο σὰς ἐγγίζει, διότι εὐρίσκεται μέσα στοὺ ὀπτικόν
σας πεδίου, ἡ λατέρνα σὰς ἐγγίζει, διότι εὐρίσκεται στὴν ἀκουστικὴ σας ζώνη.
"Όταν λέμε, ὅτι ἓνα ἀντικείμενο εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ μας πεδίου,
ἐννοοῦμεν, ὅτι αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐκπεμπόμεναι ἀκτίνες, ἂν δὲν παρεμπέσει ἐμπόδιον,
ἐγγίζουσιν, προσπίπτουν καὶ ἐρεθίζουν τὸν ὀφθαλμόν μας. "Όταν λέμε, ὅτι
ἓνας ἡχος, εὐρίσκεται, ἐντὸς ἀκτίνος ἀκοῆς, ἐννοοῦμεν ὅτι, ὅταν κινεῖται, τὰ
κύματα τοῦ ἀέρος, φθάνουν, ἐγγίζουσιν καὶ ἐρεθίζουν τὸ ἀκουστικὸ σύστημα.
"Υπάρχουν πολλοὶ τρόποι αἰσθήσεως.

Τὸ σῶμα μου, εἶναι σάκκος κλειστός, ἀπολήγων εἰς δερμάτινα τοιχώ-
ματα, ἀνθεκτικὰ καὶ τὰ ὁποῖα ὀνομάζω δέρμα. Τὸ δέρμα μου, μὲ χωρίζει,
ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον καὶ ἐμποδίζει, τὸ νερὸ π. χ. νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ
ἐσωτερικόν μου, ὅταν λούζομαι, στὴ θάλασσα. Χάρις ὅμως, σὲ μερικὰς
ιδιότητες, τὶς ὁποῖες οἱ σοφοὶ γνωρίζουν καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, νὰ ἀνα-
λύσω τώρα, τὸ δέρμα, δὲν εἶναι ἀδιαπέραστο γιὰ κάθε τι, ἔξω ἐμοῦ συμ-
βαῖνον. "Όταν στέκομαι γυμνός, κοντὰ στὴ φωτιά, αἰσθάνομαι εὐχάριστη

θερμότητα· ἂν μὲ χτυπήσουν πονῶ κ.τ.λ. Ἡ θερμότητα, τὸ χτύπημα, γίνονται αἰσθητὰ διαπερῶντα τὸ δέρμα. Δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιο, μὲ τὸ φῶς. Ἄν στρέψω τὶς πλάτες, πρὸς ἓνα τοπεῖον, δὲ βλέπω τίποτε. Ὑπάρχουν, ὁμως, ἐπὶ τοῦ δερμάτος, τὸ ὁποῖον μὲ περικλείει, μερικά ἰδιαίτερα παρὰθυρα, κατασκευασμένα ἐπίτηδες καὶ καταλλήλως, ὥστε νὰ δέχονται, εὐκόλως, ὀρισμένα ἑξωτερικά γεγονότα, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιά ἐπίδραση, ἐπὶ τοῦ ὑπόλοιπου δερμάτινου σάκκου μου. Μὲ τὰ μάτια μου, δέχομαι ἑκατομμύρια-ἑκατομμυρίων ἀντινοβολιῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων, ἐγγράφεται μέσα μου, μὲ θαυμαστήν ἀκρίβεια, παράσταση, τοῦ λαμβάνοντος χώραν, ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ μου πεδίου. Μὲ τ' αὐτιά μου συλλαμβάνω ὅ,τι λέμε ἤχον, μὲ τὴν μύτη μου, λαμβάνω γνώση, χημικῶν ἀναθυμιάσεων, (1) τὶς ὁποῖες ἀναγνωρίζω μὲ πολλὴν ἀκρίβεια κ.τ.λ.

Λοιπὸν, διὰ τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, ἀφ' ἐνὸς (θερμότης, ἀφή...) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ μερικῶν αἰσθητηρίων παρὰθύρων, εὐρισκομένων εἰς μέρη τινὰ τοῦ σάκκου αὐτοῦ, (ὄραση, ἀκοή, ὀσφρηση...) **ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΜΟΥ,** παραστάσεις ἑξωτερικῶν γεγονότων, οἱ ὁποῖες παραστάσεις, μίαν φορὰν εἰσελθούσαι, **ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἐγῶ μου.**

Πῶς συμβαίνει, ὥστε οἱ παραστάσεις αὗται εἰσερχομέναι μέσα μου, νὰ μὲ διδάσκουν ἀρκετὰ, περὶ τοῦ ἔξω κόσμου, ὥστε νὰ κινούμαι μέσα του ἀκινδύνως;

Ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν, στὸ παραπάνω ἐρώτημα (2) ἀλλὰ, αὐτὰ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Τώρα μᾶς ἐνδιαφέρει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πολλοὶ φιλόσοφοι, παρενόησαν, διότι παραγνώρισαν τὴ Φυσικὴ, τὴ μεγάλη ἀλήθεια, ἀδιαφιλονείκητη, ἀπὸ μελετητὴν ἀπαλλαγμένον, προκαταβολικῶς ἐσχηματισμένων γνωμῶν.

Ἀπὸ τίς συνήθειες, ποῦ ἀκοκτήσαμε, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν γενεῶν, ἡμποροῦμε, νὰ βγάλουμε διδάγματα, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι, γιὰ μᾶς συμπεράσματα σχετικὰ, μὲ ὅ,τι συμβαίνει, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας· ἀλλ' αὐτό, εἶναι δευτερεύον ζήτημα. Γνωρίζουμε μόνον, ὅτι περιλαμβάνεται μέσα μας.

Βλέπω τὸν Σεῖριον· μπορῶ μάλιστα νὰ τὸν δεῖξω. Ἄν ὁμως, βάλῃ τὸ χέρι μου μπροστά, ἢ ἄλλο σκοτεινὸ πρᾶγμα, δὲ βλέπω τίποτε. Ὅταν λοιπὸν λέγω, ὅτι βλέπω τὸν Σεῖριον, αἰσθάνομαι τὴν εἴσοδον μέσα μου φωτός, προ-

(1) Ἐκτεταμένες λεπτομέρειες περὶ αἰσθηρίων εὐρίσκονται εἰς τὸ «**Οἱ Φυσικοὶ Νόμοι**» τοῦ ἴδιου συγγραφέως.

(2) Ἴδὲ «**Προγονικὲς Ἐπιδράσεις**» ἴδιου συγγραφέως.

ερχόμενου, από τὸ μέρος του, από τὴν εἴσοδον δὲ αὐτήν, ἐξάγω συμπέρασμα, σχετικὸν μὲ τὴ θέσιν τοῦ ἄστρου αὐτοῦ, στὸν οὐρανόν.

Ἀδιάκοπα, ἰδίως ὅταν δὲν κοιμοῦμαι, εἰσέρχονται μέσα μου, διὰ τοῦ δέρματος, καὶ τῶν αἰσθητηρίων παραθύρων, ἀπειρία λεπτομερειῶν, ἐξωτερικῆς πηγῆς, οἱ ὁποῖες, ἀποτελοῦν γιὰ μένα ἀντικείμενα σπουδῆς, σχετικὰ μὲ τὸν κόσμον, στὸν ὁποῖον ζῶ. Ὅλ' αὐτὰ τὰ δοκούμεντα, ἀποτυπώνουν μέσα στὴ σύνθεσή μου ἱερογλυφίες, ποῦ μόνος ἐγώ, μπορῶ νὰ διαβάσω. Ἀπ' αὐτές, ἄλλες μὲν, ἐξαφανίζονται ἀμέσως, ἐνῶ ἄλλες χαράσσονται βαθύτερα, καὶ ἀποτελοῦν ἀναμνήσεις διαρκείας.

Μέσα λοιπὸν στὸ δερμάτινο σάκκο μου, ὁ ὁποῖος μὲ χωρίζει ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον καὶ περιλαμβάνει τὴν ὑπαρξή μου, ὅχι μόνον εἰσέρχονται διαρκῶς νέα δοκούμεντα, καὶ τὸ τοιοῦτον ἐκδηλῶ μὲ τὶς λέξεις βλέπω, ἀκούω κτλ. ἀλλὰ ἐπὶ πλεόν, ὑπάρχουν ἀφότου καὶ ἐγώ, δισεκατομμύρια ἱερογλυφιδῶν, πολλάκις μισοσβυσμένων, σχεδὸν πάντοτε ἀλλοιωμένων, οἱ ὁποῖες ὅμως, τὴ στιγμὴν ποῦ εἰσέρχοντο μέσα μου, ἦσαν δοκούμεντα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τὰ ὁποῖα ἐσημείωνα ἢ σημείω μὲ τὶς φράσεις, βλέπω, ἀκούω... Ἡ τεράστια αὐτὴ συγκέντρωση τῶν ἱερογλυφιδῶν δοκούμεντων, προορισμένων γιὰ τὴν προσωπικὴ μου χρήση, εἶναι ἡ χειρονομία μου, ἡ υποκειμενικότητά μου, μὲ μια λέξη τὸ ἐγὼ μου. Εἶναι ἐγὼ γιὰ μένα ὅχι γιὰ τοὺς ἄλλους, ποῦ δὲ γνωρίζουν, παρὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς μετασχηματισμοὺς τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, τὶς κινήσεις μου δηλαδὴ, στάσεις, χειρονομίας μου.

Ἡ ὁμιλία μου αὐτὴ, μὲ τὴν ὁποία, λέμε ὅτι ἀνακοινῶν τις ἐνδόμυχες σκέψεις μου, εἶναι σειρὰ ἡχητικῶν κινήσεων, γιὰ νὰ ἐξηγήσω, ἀτελέστατα ἄλλως τε, μέρος ἀπ' ὅτι συμβαίνει μέσα μου. Λοιπὸν ἡ υποκειμενικὴ μου ὑπαρξή, περιλαμβάνεται εἰς ὅσα λαβαίνουν χώρα, μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ δερμάτινου μου σάκκου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀτομικὴ μου ζωὴ, ἡ ἰδιαίτερη μου ζωὴ. Ὅσοδήποτε ἐκφραστικὲς κ' ἂν ὑποτεθεῖν οἱ χειρονομίες μου, οἱ ἄλλοι, δὲν μποροῦν νὰ εἰσέλθουν μέσα μου. Γιὰ μένα ὑπάρχουν δύο πράγματα ξεχωριστά. Ἐγὼ καὶ ὁ γύρω μου κόσμος. Ὁ ἐσωτερικὸς μου κόσμος, ὁ κόσμος τῶν σκέψεών μου, χαρᾶς-λύτης, τῶν ὀνείρων, εἶναι κατ' ἐξοχὴν πολὺπλοκος, διαρκῶς, δεχόμενος νέα δοκούμεντα, ἐνῶ ἐξαλείφονται τὰ παλῆά, συγχρόνως κέντρον δίνης, ἡ ὁποία δὲν ἀφίνει στιγμὴν ἡσυχίας. Ἡ διαρκὴς αὐτὴ δίνη, συντηρούμενη ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ὄλων τῶν ὀργάνων (κυκλοφορία αἵματος, λειτουργία πνευμόνων, νεφρῶν...) ἀποτελεῖ τὴν ζωὴ

μου. Ὁμολογουμένως ἐχρειάζετο μεγάλη δόσις βλακείας, γιὰ νὰ χωρισθῇ, ἀπὸ τοὺς φυσιολόγους ψυχοκράτες ἢ ζωῇ, ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁργανισμοῦ. Ἀκόμη κι' ὅταν ἀναπαύομαι, τὸ σῶμα μου εἶναι κέντρο τόσης δράσης, ὥστε ἡ κίνησις τοῦ Παρισιοῦ στὶς πολυσύχναστες ὥρες, εἶναι μηδέν, τηρουμένων πάντοτε τῶν ἀναλογιῶν τῆς κλίμακος. Ἡ τεράστια αὐτὴ δράσις, ἡ ὁποία δὲν σταματᾷ ποτέ, κι' ὅταν κοιμοῦμαι, ἀνακινεῖ καὶ ξανανεώνει, διαρκῶς, παλῆς καὶ νέες ἱερογλυφίαι, τὸν ὑποκειμενικὸ μου δηλαδὴ πλοῦτο. Ὅλα αὐτά, μαζὺ μὲ τὴν ἀτελεύτητὴ ἄμεσις, ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων, σύλληψη νέων δοκομένων, ἀποτελοῦν τὴ σκέψη μου, τὸ ἀοριστομνημονικὸ μου (rèverie) τὴν ὑποκειμενικὴ μου ζωῇ. Τὸ περιεργον εἶναι, (οἱ δὲ βιολογικοὶ νόμοι τὸ ἐξηγοῦν κάλλιστα) (1) ὅτι κυκλοφορίαι, οἱ ὁποῖαι ἀπὸ ὕλικης ἀποψευς, εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἐργασίαι τοῦ ὁργανισμοῦ, συνήθως περνοῦν, ἀπαρτήρητες, ἄγνωστες. Δὲ ξέρω, ὅτι τὸ αἷμα μου κυκλοφορεῖ (ἡ πιστοποιήσις τῆς κυκλοφορίας, ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῆς φυσιολογίας) δὲ ξέρω, ὅτι ἡ σπλήν, τὰ νεφρά, ἐκκρίνουσι κτλ. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι, παρὰ ὅτι φέρνει μεταβολήν, εἰς τὴν γνωστὴ συνολικὴν ὁργανικὴ μου οἰκονομία. Κατὰ βάθος, δὲ γνωρίζω ἄλλο ἀπὸ ἀπόλυτες ἀρχές.

Μία μικρὴ πέτρινη, ἀρχαία προδοτική, νὰ μεγαλύνῃ μέσα στὰ νεφρά μου, χωρὶς νὰ ἔχω εἶδισι. Ἀφοῦ μεγάλωσε, κάπως, κύλισε στὴν οὐρήθρα μου καὶ ἔξαφνα, μίαν μέρα, αἰσθάνομαι ισχυροὺς φυσικοὺς πόνους. Ἀντικειμενικῶς, ὁ σχηματισμὸς τῆς πέτρας, ὅπως ὅλα τὰ ἀντικειμενικὰ φαινόμενα, εἶναι φαινόμενο διαδοχῆς, τοῦ ὁποίου, τὴν ἀρχὴν θὰ κουραστούμε ἄδικα ζητῶντας. Ἐξαφνα, ἀφοῦ σφηνώθηκε στὴν οὐρήθρα μου, ἐπροξένησε στὴν ὑποκειμενικότητά μου, *χωρὶς νὰ προειδοποιηθῇ, γιὰ ὅ,τι θὰ ἐγένετο* ἐπροξένησε πόνους τρομεροῦς. Οἱ πόνοι αὐτοί, ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἀνέμενα εἶναι, γιὰ μένα, κατὶ νέο, μίαν ἀρχή.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ γιὰ τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγο, τοῦ ὁποίου λόγου, ἢ ἀντικειμενικὴ διαδοχὴ μπορεῖ, νὰ ἀνακαλυφθῇ αὐριον, ἢ κυκλοφορία προσκόπτει ἢ ἐπιταχύνεται, εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τοῦ ἐγκεφάλου ἐξ οὗ προκύπτει ἀνακίνησις τῶν ἱερογλυφιδῶν, καὶ θὰ ἔχουν γιὰ μένα χαρακτηρισμὸν νέου πράγματος.

Λοιπόν, εἴτε ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶς τοῦ ὁργανισμοῦ μας συμβαινόντων

(1) Ἴδὲ «*Ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς*» Θεώρημα VIII, IX.

ἐκτάκτως, ὥστε νὰ διακόπτεται, ἡ μονοτονία τῆς κανονικῆς λειτουργίας, εἴτε ἔνεκα γεγονότων ποῦ λαμβάνουν χώραν ἔξω ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ τὰ ὅποια εἰσερχονται μέσα μου, διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ αἰσθητηρίων, φθάνουν στὴν ὑποκειμενικότητά μου στοιχεῖα τωόντι νέα, ἀρχὲς ἀπόλυτες. Δὲ θέλω, νὰ ἐξετάσω ἐδῶ, τὰ φαινόμενα τοῦ ξυπνήματος τοῦ συνειδητοῦ, ἀφοῦ ἐν ἐκτάσει θίγεται τὸ ζήτημα ἄλλου. (¹) Φρονῶ ὅμως ὅτι, ἔχων ὑπ' ὄψη τὸν βιολογικὸ νόμο περὶ ἔξεως-συνηθείας, ἤμπορῶ νὰ εἶπω, χωρὶς ἐπερβολήν, ὅτι «γνωρίζομεν, μόνον ἀπόλυτες ἀρχές».

Αὕτῃ εἶναι ἀπὸ μιὰ ἄποψη, (ὑπάρχουν πολλὰς) ἡ θεμελιώδης διαφορὰ, μεταξύ ὑποκειμενικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Στὸν ἀντικειμενικὸ κόσμον, τὰ φαινόμενα διαδέχονται ἄλληλα. Ἀπὸ τῆ φυσικῆ, ξέρουμε ὅτι, τίποτε δὲν φθίρεται στὸν κόσμον. Τὸ ἐναντίον στὴν ὑποκειμενικότητά μου, εἰσέρχονται διαρκῶς, νέα πράγματα, τόσον ἀπρόοπτα, ποῦ μοῦ κάνουν, πάντοτε ἐκκλήξη. Τὸ πᾶν ἀρχίζει ἢ ξαναρχίζει σὲ κάθε στιγμή.

Ἡ θεμελιώδης αὕτῃ διαφορὰ, συνδέεται στενά, μὲ μιάν ἄλλη διαφορὰ.

Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι περιορισμένη. Περιλαμβάνεται σὲ μερικά περιστατικά, τὰ ὅποια συμβαίνουν μέσα στὸ δερμάτινον σάκκο, ποῦ με χωρίζει, ἀπὸ τὸν ἀτόμικον κόσμον. Δὲν ὑπάρχει κατ', ποῦ νὰ εἰσέρχεται, στὴν ὑποκειμενικότητά μου, χωρὶς νὰ λάβῃ χώραν, μέσα στὸ δερμάτινόν μου σάκκο, κάποια ἐργασία. Ἄν συμβῇ κατ' τοῦ ὁποίου νὰ μὴ λάβῃ γνώση, τότε αὐτό, μοῦ εἶναι ἄγνωστο, ξένο. Γνωρίζω μόνο, ὅτι μπαίνει μέσα μου. Ἔτσι, τὸ κάθε τι, εἶναι γιὰ μένα, ἀπόλυτος ἀρχή. Αὕτῃ τῇ στιγμῇ, μιὰ φωτεινὴ ἀκτίνα, ἔφυγε, ἀπὸ τὸν Σείριο καὶ διατρέχει τὸν αἰθέρα. Δὲ ξέρω τίποτε. δὲν εἶδα. Μιὰ νότα ἔφυγε, ἀπὸ ἓνα μουσικὸ ὄργανο. Δὲν λαμβάνω γνώση, μέχρι τῆς στιγμῆς ὅπου, θὰ ἔλθουν, ἐπιτρεπόντων παραγόντων ἄλλων, νὰ χτυπήσουν τὰ αἰσθητήριά μου παράθυρα καὶ εἰσέλθουν μέσα μου. Τότε, ἔξαφνα, τὰ γνωρίζω, λαβαίνω γνώση. Ἄν κατὰ τύχην, δὲν προσπésουν, στὸ μάτι μου, στὸ αὐτί μου, γιὰ μένα δὲν ἔγιναν, δὲν ὑπάρχουν. Ἀπ' τῇ στιγμῇ ὅμως, ποῦ μπῆκαν μέσα μου, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ατόμου, γιὰ ὀρισμένον χρόνον, διάρκειας, ἀναλόγου τῆς ἐγγαράξεως, ποῦ ἔκαμαν, στὴ σύνθεσή μου, τῇ στιγμῇ τῆς εισόδου των. Γίνονται ἀναμνήσεις, ἱερογλυφίες, σχηματίζουν μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ατόμου μου, τεραστίαν, ἀδιάλειπτον

(¹) «Ἐπιστημονικὴ συνειδηση».

δράσιν, δηλαδή την ζωήν μου. Ἐνόσω διαρκεῖ, αὐτὴ ἡ ζωὴ μου, τὸ πᾶν μεταβάλλεται, στὴν ἀτομικὴ μου σύνθεση.

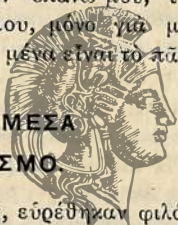
Κατ' ἀντίθεση πρὸς ἐμέ, ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος, ἢ μᾶλλον τόσο μεγάλος, γιὰ τὰ μέσα ποῦ διαθέτει ἡ ἀνθρώπινη παρατήρηση, ὥστε, πράγματι, μᾶς φαίνεται, ὅτι ἀρχίζει τότε, ὅταν φθάνει στὴ ζώνη τῶν αἰσθητηρίων μας· ξέρούμε ἐν τούτοις, ὅτι προέρχεται ἀπὸ καῖπου. Τὸ πᾶν μεταλάσσει, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν, ἀποτελεῖ, σειρὰν διαδοχῆς. Οἱ νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης, καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, δὲν ἔχουν ἐξαιρέσεις. Στὸν κόσμον, μόνον μεταπλάσεις συνεχεῖς ὑπάρχουν, ποτὲ ἀρχές. Ἡ τωρινὴ κατάστασις τοῦ κόσμου, εἶναι φυσικὴ ἀπόρροια τῆς κατάστασης, ποῦ εἶχεν, ὁ ἴδιος, πρὸ ἐνὸς λεπτοῦ, καὶ τῶν πρὸ λεπτοῦ συμβάντων, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀθίκτους νόμους τῆς φυσικῆς. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ κόσμος ἔχει τὴν ἱστορίαν του καὶ περιλαμβάνει, ὅλους τοὺς δράστας τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Ἐνας ἱκανὸς ἀφηγητὴς, θὰ μπορούσε νὰ μᾶς διηγηθῇ, αὐτὴ τὴν ἱστορίαν, χωρὶς νὰ παρεμβάλει νέα στοιχεῖα. Δὲν ὑπάρχει ἀρχή, παρὰ μόνον *ἰσοδύναμοι* μεταπλάσεις. Αὐτὸ κατῴρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μάθουν, ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια τώρα, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι εἶναι ἅπλοι μεταπλαττόμενοι, μεταλάσσοντες ἀδιαλείπτως. Ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος. Εἶναι μάλιστα, ἀπεριόριστος, καὶ μέσα στὸ δερματινὸ σάκκο, ποῦ με περιζκλίνει. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου περιλαμβάνεται μέσα στὸ δερματινὸ σάκκο μου, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐμποδίζει ν' ἀποτελῶ κ' ἐγώ, ὅπως τὰ γύρω μου ἀντικείμενα, μέρος τοῦ ἔξω ἐμοῦ κόσμου.

Ὅτι ἀποτελῶ μέρος τοῦ ἔξω κόσμου, τὸ ἐννοῶ, ὅταν μιὰ σφαῖρα, διαπερνᾷ τὸ σῶμα μου, χωρὶς σεβασμὸ γιὰ τὴν προσωπικότητά μου. Ἡ φωτεινὴ ἀκτίνα, ὅταν προσπίπτει στὸ μάτι μου, δὲν χάνεται· ἀφοῦ διέλθει τὰ διαθλαστικὰ καὶ αἰσθητήρια μέρη, τοῦ ὀπτικοῦ μου συστήματος, μεταμορφοῦται· ἡ ἐνέργειά της, ἐνόσω μὲ διατρέχει, συντελεῖ νὰ γίνῃ σειρὰ μεταλλαγῶν, μέσα μου, μπορούμε δὲ νὰ ἀνεύρουμε ἐντὸς μου, ἰσοδύναμη ἱερογλυφία της, τὴν ὁποία καλῶ ἀνάμνησις, ἀπαράλλακτα, ὅπως μπορούμε, νὰ ἀνεύρουμε ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς πλάκας, ἰσοδύναμα ἱερογλυφήματα, χαραχθέντα ἐπάνω της, ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων.

Γιὰ ἓνα τρίτον παρατηρητὴ, ὁ μηχανισμὸς μου, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, ὅπως ὅλα τὰ ἔμψυχα ἢ ἄψυχα ὄντα. Ἀντικειμενικῶς, οἱ χειρονόμιές μου, γνωστὲς στοὺς μελετῶντας με, ἀποτελοῦν τὴν ἄμεση

ἐκδήλωση τῶν μεταλλαγῶν, ποῦ ἐπιφέρουν ἐπάνω μου, οἱ ἐξωτερικοὶ παράγοντες. Ὅμως, ὁ ὑπομονητικὸς καὶ βαθὺς μελετητής, ἂν δὲ μπορέσῃ νὰ δεῖξῃ τὶς λεπτομέρειες τῶν ἐσωτερικῶν μου μεταλλαγῶν, τοῦλάχιστον θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι, ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἐξ ὁλοκλήρου καὶ σὲ μένα. Ὁ μηχανισμὸς μου, δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεση. Μέσα στὸν κόσμον, εἶναι, ὅπως ὅλοι οἱ μηχανισμοί. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ, μόνο γιὰ μένα, ποῦ εἶμαι ὁ ἴδιος ὁ μηχανισμὸς, ποῦ εἶμαι μέσα του, καὶ ὁ ὁποῖος *αἰσθάνομαι* ὅ,τι γίνεται, ἢ τοῦλάχιστον μερικῆς, ἀπὸ τὶς γινόμενες μεταβολές. Ἀπαράλλακτα, ὅπως ὁ ὁδοντοῖατρός μου βγάνει τὸ δόντι, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται, ἂν ἐγὼ πονῶ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὁ παρατηρητής ποῦ μὲ μελετᾷ, ἐμένα καὶ τὰ γύρω ὄντα, δὲν ξέρει ἂν ἐγὼ, ἔχω ὑποκειμενικότητα, ἂν πονῶ, λυποῦμαι κτλ. Τὸ μόνο, ποῦ μπορεῖ νὰ κάμῃ, εἶναι, νὰ παρατηρῇ τὶς χειρονομίες μου καὶ ἀπὸ τὶς μεταλλαγές, τὶς ὁποῖες ἐκδηλῶ, νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐφαρμογὴν ἐπάνω μου, τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν νόμων ⁽¹⁾. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, μόνο γιὰ μένα ἔχει σημασία. Ἐνῶ γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν ὑπάρχει, γιὰ μένα εἶναι τὸ πᾶν, εἶμαι ἐγὼ.

III. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, εὐρέθησαν φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι, βασιζόμενοι στὴ θεωρία, μὲ τὴν ὁποῖαν τελειώνει τὸ παραπάνω κεφάλαιο, ἔφθασαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος δὲν ὑπάρχει. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι γιὰ μένα, τὸ πᾶν, ἄρα, ἐγὼ εἶμαι τὸ πᾶν. Βέβαια, εἶναι ἀδύνατο, ν' ἀποδείξουμε τὸ ἐναντίον. Ἀφοῦ δὲν γνωρίζω, παρὰ ὅ,τι εὐρίσκεται μέσα μου, δὲν μπορῶ νὰ ξέρω, ἂν ἡ παράσταση τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ἢ εἰσερχόμενη μέσα μου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς κάτι, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς ὑπάρχει ἔξω. Ὁ γύρω μου κόσμος, ποῦ βλέπω, μπορεῖ κάλλιστα, νὰ εἶναι δημιούργημα τῆς φαντασίας μου. Ἄρα *μόνος ἐγὼ ὑπάρχω*. Τὸ *μόνος ἐγὼ ζῶ*, πρέπει νὰ λαμβάνεται εἰς τὴν ἀπόλυτη ἔννοια. *Ἐγὼ μόνος*

(1) Ὅταν λέμε χειρονομία, περιλαμβάνομε καὶ τὸν λόγο· τὸ ἀναφέρουμε, γιὰ νὰ μὴν ἀποδίδεται σ' αὐτόν, σημασία ἰδιαίτερη, ἀλλ' ἢ αὐτή, ὅπως καὶ σὲς ἄλλες χειρονομίες.

ζώ ὄχι σύ, οὔτε ἓνας ἄλλος, οὔτε ὁ γάτος, οὔτε ὁ σκύλλος, κ.τ.λ. μόνον ἐγώ διότι εἰσθε ὅλοι σας ἀντικείμενα ἐξωτερικά. Φαντάζομαι ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι σίτια, σιδηρόδρομοι, τηλεγραφοί. "Οἱ" αὐτά, εἶναι προϊόντα τῆς φαντασίας μου. Φαντάζομαι, αὐτὴ τῇ στιγμῇ, ὅτι γράφω ἄρθρον ἐφημερίδας. Τὸ τί λέγω, δὲν ἐνδιαφέρει, διότι τὸ ἄρθρον δὲν ὑφίσταται, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ διαβασθῇ. Τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἀρκεῖ, νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, ν' ἀφίσουμε τὴν ὑπόθεση, τῆς μὴ ὑπαρξῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, διότι μπορεῖ, μὲν νὰ μὴν εἶναι δυνατόν, νὰ τὴν ἀποδείξουμε, οὐχ' ἦτον ἡ ἰσχύότης τῆς, εἶναι καταφανής. Ὑπάρχω ἐγὼ μόνος, ἐπομένως, ἀδιαφορῶ, γιὰ τὴ γνώμη σας, ἐπὶ τῶν σκέψεών μου, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχετε.

"Οταν ὁμιλοῦμε ἢ γράφουμε, ὁμιλοῦμε καὶ γράφουμε *σὲ κάποιον*, ὑπονοοῦμεν, ἄρα, ὑπαρξὴ τοῦ κάποιου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸν ἐξω κόσμον. Αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητον ἀξίωμα καὶ χρειάζεται μεγάλη βλακεία, νὰ διαμνησθῇ *γραπτῶς* ἢ *προφορικῶς* τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κόσμου μέσα στὸν ὁποῖον κινουμαι. (1)

Νομίζω ὅτι ἀρκετὰ εἶπα ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος ὑφίσταται. Γνωρίζω μάλιστα ἐκ πείρας ὅτι ἡ γνώση τῆς διασκευῆς τοῦ, εἶναι ἀρκετὰ καθορισμένη, ἀφοῦ κινουμαι μέσα σ' αὐτόν, χωρὶς νὰ σκοντάφω, μάλιστα δὲ κάνω χρῆση τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν ἀπορροιῶν αὐτῶν. Ἡ ἱστορία τῆς προσαρμοστικῆς ἐξέλιξης τῶν ζωντανῶν γενεῶν, ἐξηγεῖ σαφῶς ὅλ' αὐτά (2). Δὲν ὑπάρχει μυστήριον.

Ἀντὶ νὰ αὐτοζολακεύομαι, ὅτι μόνος ἐγὼ ὑπάρχω, προτιμώτερον εἶναι, νὰ ἐξετάζω καὶ συγκρίνω τὰ γύρω ἀντικείμενα. Ἀμέσως θὰ ἐννοήσω, ὅτι ἀντιλαμβάνομαι τὸ σῶμα μου, ἀντικειμενικῶς, ὅπως τὰ σώματα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἰδίως, ἂν παρατηρήσω, σὲ καθρέφτη, τὸν ἑαυτό μου μεταξὺ ὁμοίων μου, βλέπω ὅτι ὁμοιάζουμε πολὺ. Χειρονομοῦν κι' ἐκεῖνοι, ὅπως ἐγώ, μάλιστα μὲ *κάποια* δυσκολία, ξεχωρίζω τὸν ἑαυτό μου.

Ἀντὶ νὰ ἀπομωραθῶ, σὰν φακίρης, εἰς αὐτοθναυμασμόν, φθάνω στὴν ὑπόθεση, ἢ μάλλον, *ἀναγνωρίζω*, ὅτι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ἔχει ὑποκειμε-

(1) Τὸ ἐλάχιστον, ποῦ μπορούμε, νὰ τὰ θεωρήσουμε, εἶναι νὰ τὰ πάρουμε, ὡς ἀντικείμενα τῶν ὀνειροπολήσεών μας, μὴ ἐκφραζόμενα σὲ χειρονομίες.

(2) Ἴδὲ «Κληρονομικὲς Ἐπιδράσεις».

νικότητα, όπως έχω κ' εγώ, φέρνει εντός του περιέχοντος αυτόν, δερμάτινου σάκκου του, κόσμο ξεχωριστό, από τον ιδιόν μου ξεχωριστό, από τους άλλους υποκειμενικούς κόσμους. Ο καθένας έχει το εγώ του, όπως κ' εγώ, έχω το *εγώ μου*. Δέ μπορεί, νά ἔβγῃ, ἀπ' αὐτό, ὅπως δέ μπορῶ κ' ἐγώ νά βγῶ ἀπό τὸ ἐγώ μου, τὸ ὅποιον ἀντιπροσωπεύει, γιὰ μένα τὸ σύμπαν. Εἶναι φυσικό, ἀφοῦ φρονῶ αὐτά, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τὰ παραδέχωμαι καὶ γιὰ τοὺς σκύλλους, ποντικούς, πετεινοὺς.... Ποῦ πρέπει, νὰ σταματήσω τὴν ἀπαρίθμηση μου αὐτή; Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐρώτηση φαίνεται ἀνεπίλυτος. Ὅταν ἀργότερα, διὰ τῆς μεθόδου, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μελετηθῇ τὸ φαινόμενο τῆς ἔξω, τὸ ὅποιον μᾶς φέρνει ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ, εἰς τὸ ἀσυνειδητόν (1) τότε τὸ πρόβλημα, θὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν γνωστῶν.

Ὑπάρχουν στὸν ἔξω κόσμο, ἀναρίθμητοι δερμάτινοι σάκκοι, ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἰδικόν μου, καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ υποκειμενικότητες ἀνάλογες πρὸς τὴν δική μου. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἐσκοτίσε, τοὺς ἐκάστοτε φιλοσόφους καὶ τοὺς ἑφερε, ἔνεκα τῆς κακῆς ἀφειρησίας των, εἰς ἄρνηση τῆς παντοδυναμίας τῆς φυσικῆς.

ὑποθέσωμε, πρὸς στιγμήν, μελετητὴ, μὴ καμωμένο, ὡς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἢ μύλλον, (ἐπειδὴ εἶναι ἀνόητη ἡ ὑπόθεσις, μελετητοῦ μὴ ζώντος) ἓνα μελετητὴ ἄριστα προπαρασκευασμένο γιὰ παρατηρήσεις, τέλειον αἰτοχὸν τῆς φυσικῆς, ἀλλ' ὁ ὁποῖος νὰ μὴν εἶδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, ἀντικειμενικῶς, ἐπομένως, νὰ μὴ ξέρει τὴν ὁμοιότητα ποῦ ἔχει, με τοὺς λοιποὺς ἄνθρώπους. Θὰ παρατηρήσῃ ὅτι, στὸν κόσμο ὑπάρχει πλῆθος σωμάτων, μετὰ τῶν διαφόρων, καὶ ἔπειτα, θὰ ἐκπλαγῇ ἀπὸ τὴν πολυσύνθεσιν τοῦ μηχανισμοῦ, καθ' ἑνὸς ἀπ' αὐτά. Γιὰ μερικά, ἡ περιγραφή με λόγους, θὰ εἶναι εὐκόλη (μοχλὸς ἄκαμπτος, νερὸ ὅταν βράξῃ, ὁ ἀέρας ποῦ φυσᾷ κτλ.) γι' ἄλλα, δυσκολώτερη, καὶ θὰ ἀπαιτηθῇ μελέτη εἰδική, (τηλέφωνον, φύτρωμα ἐνὸς σπόρου, τὸ αὐτοκίνητον κτλ.). Τὰ ζῶα, ἰδίως τὰ ἀνώτερα ζῶα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἄνθρωπος, θὰ φανοῦν, οἱ πλέον πολυσύνθετοι ὁργανισμοί, διότι παρουσιάζουν ἀπειρίαν κινήσεων-ἐκδηλώσεων, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ προῖδῃ. Ἐπειδὴ ὅμως, δὲν εἶδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν ξέρει, ὅτι μοιάζει πρὸς κάποιον ζῶον, ἐπομένως, δὲν γνωρίζει, ὅτι τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, ἔχει υποκειμενικότητα, καὶ ἐπειδὴ δὲν διαθέτει κανένα μέσο, τὸ

(1) Ἴδὲ «*Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς*».

ὁποῖο νὰ τοῦ δείξῃ ἢ νὰ τοῦ κάμῃ νὰ ὑποπτευθῇ, τὴν ὑποκειμενικότητα αὐτῇ, τῆς ὁποίας κύριον γνώρισμα εἶναι ὅτι, δὲν ἐκδηλοῦται, ἔξω τοῦ περιέχοντος σάκκου, ὁ παρατηρητὴς μας, δὲν θὰ ἀποδώσῃ ἐνεργὸν ρόλο, σὲ ιδιότητα, ποῦ δὲν γνωρίζει οὔτε θὰ γνωρίσῃ, ἀφοῦ ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο, σύγκριση μὲ τὸν ἑαυτοῦ του. Ἐπειδὴ δέ, εἶπαμε, ὅτι δὲν ἐγνώρισεν τὸν ἑαυτοῦ του, ἡ σύγκριση δὲν θὰ γίνῃ καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ σταματήσῃ στὴν διαπίστωση, ὅτι ὑπάρχουν στὸν κόσμον μηχανισμοὶ διαφόρων συνθέσεων. Προχωρῶν καὶ ἐφαρμόζων τὸ σύστημα, τῶν προὑπαρξάντων φυσιολόγων, (οἱ ὅποιοι δὲν ἐφρόντισαν ποτέ, νὰ μάθουν, ἂν ὑπάρχῃ ὑποκειμενικότης στὰ πράγματα) θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἀλάνθαστα εἰς ὅλα τὰ συμβάντα, τῶν ὁποίων ἡμπόρεσε νὰ μελετήσῃ, τὸν ἀντικειμενικὸ μηχανισμό.

Ἐδῶ, πρέπει νὰ ἀνοιχθῇ παρένθεση, γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φράση, φυσικὸς νόμος, γιὰτὶ τὸ ζήτημα δὲν καθωρίσθηκε σαφῶς, ἀπὸ πολλοὺς διανοούμενους.

Ὅταν οἱ μελετῆται παρετήρησαν, ὅτι ἡ τὰδε ιδιότης εἶναι κοινὴ εἰς φαινόμενα διάφορα, ἔβγαλαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ιδιότης αὐτῇ, εἶναι κοινὴ, εἴτε εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα, ὁρισμένης κατηγορίας (εἰδικοὶ νόμοι) εἴτε, εἰς ὅλα τὰ πιθανὰ φαινόμενα, (γενικοὶ νόμοι) ἀρα ὑπάρχει πιθανότης νόμου.

Ἄς πάρωμε, ὡς παράδειγμα, ἓνα γενικὸν νόμον, ὅπως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσορροπίας, αἱ ὁποῖαι ἀποδείχνουν, τὴν ἀφθαρσίαν τῆς ἐνέργειας. Μόλις ἐξαχθῇ, ὁ πιθανολογηθεὶς νόμος, ζητοῦμε νὰ δοῦμε, ἂν ἐφαρμόζεται, σὲ περιπτώσεις, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνόμοιες, πρὸς τὰ ὑποδείγματα ποῦ μᾶς ἔδωκαν, τὴν ὑπόνοιαν νόμου. Ἐφόσον αὐξάνουν οἱ ἀνόμοιες περιπτώσεις, εἰς τις ὁποῖες ἐφαρμόζεται πληρέστατα ὁ νόμος, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ πεποίθησί μας, περὶ τῆς γενικότητός του, ἐδραιώνεται. Ἐπειδὴ ὅμως, ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθανῶν περιπτώσεων, εἶναι ἀπεριόριστος, εἶναι φανερό, ὅτι δὲν θὰ μπορέσουμε, νὰ ἐπαληθεύσουμε τὸν νόμον μας, εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, ἐπομένως, ἓνας νόμος γενικὸς, ὅπως ὁ τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης, καταχωρεῖται **ὑπὸ ἐπιφύλαξιν**. Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει νὰ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στοὺς νόμους, ἐπαληθεύοντας ἀπὸ πολὺ καιρὸ, σὲ πολλὰς διαφορὰς περιπτώσεις. Καὶ κλίνει ἡ παρένθεση.

Γιὰ λόγους ποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν σχέση πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδον, μεταξύ δὲ αὐτῶν καταλέγεται ὁ ἀνωφελὴς σεβασμὸς, πρὸς τὰ πάτρια (κληροδοτηθέντα ἀπὸ προγόνους ὀλιγώτερον πεπειραμένους ἀπὸ μᾶς) καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ φυσικὴ τεμπελιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἱκανοποιουμένη ἀπὸ παιδιακίστικες

ψυχοκρατικές και πνευματιστικές εξηγήσεις, αφού ἄλλως τε αὐτὲς μαθαίνονται εὐκολώτερα, καὶ μᾶς ἀπαλλάσσουν, τοῦ μεγαλείτερου κόπου, τῆς σπουδῆς τῆς φυσικῆς, γιὰ λόγους λοιπὸν αἰσθηματολογικούς, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς λεγόμενους ἀνεπτυγμένους, ἐπιδιώκουν νὰ χωρίσουν τὰ ζωϊκὰ φαινόμενα, νὰ δώκουν ξεχωριστὴ μορφή, ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις ποῦ παρουσιάζουν τὰ ἀκατέργαστα σώματα. Ἐν τούτοις, ὅλα τὰ μερικά περιστατικά, ποῦ ἐμελετήθησαν ἐπὶ τῶν ζώντων ὄντων (ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο Claude Bernard καὶ τοὺς μαθητὰς του, τροφοδότας τοῦ ἀντεπιστημονικοῦ μυστικισμοῦ) ἔδειξαν ὅτι, ὑποτάσσονται τελείως στὸν ντετερμινισμό, διέπονται τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικά, ὑπάρχει ἱστορικὴ διήγηση, δηλαδὴ ὅπως στὴν ὕλη καὶ στὴ ζωή, ὑπάρχουν διαδοχικὲς, μεταλλαγές, ποτὲ ἀρχές, ποτὲ ἐξάιρεση, στοὺς φυσικούς νόμους τῆς ἀφθαρείας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. Ἐγιναν διάφορες ἐρευνες εἰς ὅλες τις μετρήσιμες μερικότητες τῆς ζωϊκῆς ἐκδηλώσεως. Ποτὲ ὡς τὰ τώρα, οἱ μεγάλοι φυσικοὶ νόμοι δὲν διαφώνησαν πρὸς τὰ ἀποτελέσματα. Ἐπρεπε ἐπομένως, νὰ σηματοδοτηθῇ, γιὰ τὴ ζωή, ὅπως ἐσηματίσθη καὶ γιὰ τὴν ὕλη, ὑπόνοια νόμου ἐνισχυόμενης ἐφόσον δὲν ἐξα-
γονται ἀπὸ τις ἐκαστοὶς παρατηρήσεις συμπεράσματα, ἀντιστρατευόμενα. Στους ἀνθρώπους δὲν ἀρέσει ἔτσι. Ἐπιμένουν νὰ πιστεύουν σὲ ἀνοησίες. Τὸ ὅτι, ἅμα ἀρρωστήσουν ζητοῦν θεραπεία, ἀπὸ τῆ φυσικῆ καὶ χημείας, δὲν ἔχει γι' αὐτοὺς σημασία.

Ἡ περισσότερο διαδεδομένη δοξασία, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν ἀποτραβηγμένων μέσα σὲ πύργους παλῶν θεωριῶν (καὶ ἐννοῶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς ὀλίγων δεκάδων) εἶναι ὅτι ὁ ὑποκειμενισμὸς ἐνὸς ἐκάστου, παίζει ρόλο δημιουργικὸ καὶ ἐπομένως κάθε ζωϊκὴ πράξις γινόμενη, ἀφοῦ ἐπεθυμήθῃ ἀπὸ τὸ ζῶο ἢ τὸν ἄνθρωπο, ἀποτελεῖ διάψευση τοῦ νόμου τῆς ἀφθαρείας τῆς ἐνέργειας. Αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη δοξασία, στὴν ὁποία κόλλησε ὁλος ὁ κόσμος. *Κάνω ὅτι θέλω* εἶμαι ἐλεύθερος ἀφοῦ μποροῦσα νὰ κάνω ἄλλο πράγμα, ἀρκεῖ νὰ ἤθελα. Ἀπ' ὅλες τις ἐσωτερικὲς μας ἰδιότητες, τὴ θέλησή μας, τὴ νομίζουμε, ὡς τὴν πιὸ ἀνεξάρτητη. Ἄν ἓνας φυσιολόγος, ποῦ νὰ ἔχη μελετήσῃ στὴν ἐντέλεια τὸν ὑποκειμενισμό στὸν κόσμο, μᾶς πῇ ὅτι, ἡ αὐταπάτη τῆς ἐλευθερίας μας, ἔχει ὡς μόνην αἰτία, τὸν περιορισμὸ τῆς ὑποκειμενικότητός μας, μέσα σὲ δερμάτινο σάκκο, καὶ ὅτι, δὲν γνωρίζουμε τοὺς ἐξωτερικούς παράγοντας, παρὰ ἀφοῦ

εισέλθουν μέσα μας, θά κουνήσουμε τὸ κεφάλι καὶ θά τὸν χαρακτηρίσουμε ὡς ἔκτρωμα ὕλισμου. *Δισθάνομαι* ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος· καμμιὰ ἀλήθεια δὲν θά μου βγάλῃ, αὐτὴ τὴν ιδέα, ἡ ὁποία εἶναι βάση κάθε συλλογισμοῦ. Ἄν, ὕστερα, κάποιος ἀμερόληπτος, θελήσῃ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι στὴν φύση, διὰ πῶμεθα, ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους, ὅπως οἱ πέτρες, οἱ ἀνεμόμυλοι, καὶ ὅτι ὅλες οἱ ἀντικειμενικὲς παρατηρήσεις, ἐπὶ ζώντων ὁργανισμῶν, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ἔνστικτο τῆς διαιωνίσεως, *δὲν μᾶς ἀφίνει καμμιὰ ἐλευθερία*, ὁ ἀμερόληπτος αὐτὸς θά προσκρούσῃ στὸν ἀσάλευτο βράχο, τὸν ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνες τώρα, προσπάθησαν νὰ κυλίσουν σοφοὶ καὶ μὲ στοιχειώδη ἀντίληψη. Αὐτὴ ἡ κατάστασις θά διαρκέσῃ, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, γιατί εἶναι πολὺ δύσκολο, νὰ συγκεντρωθῇ, ὅλη, ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ποὺ ἐπῆραν τὸν τίτλον τοῦ σοφοῦ, χάρις στὴν ἐπαγγελματικὴ τους προ-καπὴ! "Ὅποιος θέλει, ἄς δοκιμάσῃ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ νομίζου-ν, τοὺς ἑαυτοὺς των θεοὺς, ἀθάνατους, μελλοντοζωϊκοὺς, ὅτι εἶναι ἀπλᾶ νευρόσπαστα, τῶν ὁποίων τὰ κινήτηρια λαστιχα, ἐκδηλοῦνται σὲ ἐργασίες ἀνανέωσης τοῦ ὁργανισμοῦ μας καὶ οἱ ὁποῖες μᾶς κατατάσσουν στὸν κόσμον, *στὴν αὐτὴ κατηγορίαν*, μὲ τοὺς λοιποὺς μηχανισμούς.

Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἔχουν δίκην οἱ ἀνθρώποι, νὰ πιστεύουν, στὴν ἐλευθερίαν τους, τὴ θεοποίησάν τους. Αἰτία τούτου, εἶναι ὅτι μελετοῦν τὸ ζωϊκὸ φαινόμενο ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ὄχι ἐπὶ κατωτέρων ζώων, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἡ παρεμφερὴς τῆς φύσεως, φαίνεται καθαρώτερη. Ἐγώ, εἶχα τὴν ἐυτυχίαν, νὰ μελετήσω τὰς ἀμοιβάδας καὶ ἄλλα πρωτοζωάρια. Κατὰ τὴ μελέτην αὐτή, παρ' ὅλες τὶς προσεχηματισμένους ιδέας, ποὺ εἶχα καὶ ἐγώ, σὰν ἄνθρωπος, ζήσας μεταξὺ ἀνθρώπων, ἀντελήφθηκα ἀμέσως, τὴν παρέμ-βαση τῶν παραγόντων, τοῦ ἔξω κόσμου, στὶς ἰδιαίτερες λειτουργίες τῶν μικροὺν ὁργανισμῶν αὐτῶν. Οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθηκα, νὰ μὴ παραδεχθῶ, σ' αὐτά, ὑποκειμενικότητα, βούλησιν, ἀπαράλακτα, ὅπως ἡ δική μου, μὲ δια-φορὰν πλοκῆς. Θὰ δώσω ἀμέσως, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ μελέτη αὐτή, περί-ληψιν τῆς εὐκολίας, μὲ τὴν ὁποία διαπιστοῦται ἡ ἔλλειψις ἐλευθερίας, εἰς τὰ πρωτοζωάρια. Πρὶν ὅμως ἀπ' αὐτά, ἤθελα νὰ κάμω κάποιαν παρατήρησιν, ἡ ὁποία, μ' ἐξέπληξε, κατὰ τὸ διάστημα τῶν βιολογικῶν μου μελετῶν.

"Ὅλοι οἱ ζωϊκοὶ ὁργανισμοί, γεννῶνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν. Ξέρουμε ὅτι ἡ γένεσις τους, εἶναι πράξις, ἀπλῶς, διαδοχῆς, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκει-ται περὶ ζώων, ἀνωτέρας ὁργανικῆς συνθέσεως, ποὺ πλησιάζουν πρὸς τὸν ἄν-

θρώπων. Ἡ ἀντικειμενικὴ τους διαβίωσις, συνεχίζει τὴν ζωὴν τῶν προὑπαρξίντων, ἡ δὲ ὑποκειμενικὴ τους ὑπαρξιν, γεννᾶται μ' αὐτά· ἀλλὰ κ' αὐτὴ ἀκόμη εἶναι ὑποκειμενικὴ ἐμφάνεια, ἀπόλυτης ἀρχῆς. Ἀπὸ ὡρία, γεννηθέντα, ἐκ γονέων, προέρχονται διὰ βαθμιαίας, ἀναπτύξεως, ὄντα περιορισμένα εἰς δερμάτινους σάκκους, τὰ ὁποῖα φυτρώνουν καὶ **μεγαλώνουν μπροστὰ στὰ μάτια μας** ὅπως, τὰ μαρούλια. Ὑστερα μιὰ μέρα, μᾶς ἀφίνουν γειά.

Δὲ χωρεῖ ὁ νοῦς μου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ποῦ φοβοῦνται τὸ θάνατο, καὶ ἐπομένως δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν ὁλοκληρωτικὸν ἐξαφάνισμα, τελειωτικὸν θάνατον, ὅτι τὸ κάμουν αὐτό, διότι πιστεύουν, στὰ προαιώνια ψεύδη τῆς ἀθανασίας τοῦ εἰς δερμάτινον σάκκον περιλαμβανομένου ὄντος. Κ' ἂν ἀκόμη, ἀφίσουμε κατὰ μέρος, τὴν θαυμάσιαν αὐτὴν φυσικὴν ἐκδήλωσις τοῦ θανάτου, μόνον τὸ νὰ παρατηροῦμεν, πῶς γεννῶνται οἱ δερμάτινοι σάκκοι μέσα στοὺς ὁποίους μεγαλώνει, σύγχρονα μὲ τὸ σῶμα, παράλληλῃ ὑποκειμενικότητι, θὰ ἀρχοῦσε, νομίζω νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἡ περιορισμένη αὐτὴ, εἰς χρόνον καὶ χῶρον ὑποκειμενικότης, δὲν μπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ, στοιχεῖα ἀθανασίας. Θαυμάζω, πῶς ἐπιστεύθηκε τὸ ἀντίθετον. Φαίνεται ὅτι, ἡ ὀρεξὶς νὰ πιστεῦν, σὲ κατὰ, ὁ ἄνθρωπος, ἔχει οὐτοβόλησιν στὸ μυαλό.

Ὁ παραλληλισμὸς, μετὰξὺ, τῆς ὑποκειμενικότητός μας καὶ ἀντικειμενικῆς μας ὄντοτητος, ἦτοι μ' ἄλλα λόγια, τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ χειρονομίες μας, μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς διεργασεῖς, ὁπωσδήποτε πιστῇ, τῶν σκέψεών μας ἀποτελεῖ θαῦμα ἀπαράμιλλον. Τοῦ θαύματος αὐτοῦ, ἡ ἐπιστήμη τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε λύσιν, ἱκανοποιούσαν καὶ τοὺς πιὸ δυσκολόπιστους (ἀφίνω τοὺς φίλους τῶν παλῶν παραμυθιῶν.) Οὔτε μπορῶ, νὰ ἐπαναλάβω, ἔδω, ὅτι, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος, ἐλέχθη, ἄλλοτε. (¹) Σὲ λίγες γραμμὲς μόνον, θὰ συνοψίσω, τὴν ἱστορίαν τῶν μικροοργανισμῶν, ποῦ ὀνομάζομεν πρωτοζῶα, διότι οἱ ἐπ' αὐτῶν, μελέτες, ὅταν ἀρχίζα, τὸ ἐπιστημονικὸ μου στάδιο, μοῦ ἔδειξαν, πόσον ἀνόητες ἦσαν οἱ ψυχोκρατικὲς ἐρμηνεῖες.

Ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, τίς σταθερὲς συναλλαγὲς ὕλης, οἱ ὁποῖες γίνονται μετὰξὺ πρωτοζωαρίου καὶ τοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι βουτηγμένο, συναλλαγὲς φυσικὲς καὶ χημικὲς, ἐννοοῦμεν εὐκόλως, ὅτι οἱ συναλλαγὲς αὗτεις, εἶνε αἰτίαν τῶν κινήσεων, τίς ὁποῖες κάμνουν ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος, ποῦ κατοικοῦν. Ἄν ἐν τούτοις, οἱ παρατηρήσεις μας, γίνουν μὲ τὸ ἀνθρώπινο

(¹) Ἰδὲ «**Ἡ ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς**».

μάτι μας, θὰ σχηματισθῇ ἐντύπωση, ὅτι κι' αὐτὰ ἔχουν τὴν ἴδια ἐλευθερίαν, μὲ τοὺς ἀνώτερους ὀργανισμοὺς (¹). Ἀτομικῶς, ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι μία ἀμοιβὰς, κάνει ὅτι θέλει, ὅπως κάνω κ' ἐγώ, ὅ,τι θέλω. Τὴν πεποίθησή μου αὐτὴ, στηρίζω, σὲ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα, κι' ὄχι στὴ λογικὴ τῶν αἰσθημάτων. Ἀλλὰ συγχρόνως, ἔχω τὴ βεβαιότητα, ὅτι μιὰ ἀμοιβὰς, ὅπως κ' ἐγώ, σὲ δεδομένη στιγμή, δὲ μπορεῖ, νὰ θέλῃ ἄλλο, ἀπ' ὅ,τι θέλει κατὰ τὴν ὀρισμένην στιγμὴν, καθ' ἣν λαμβάνει χώρα, τὸ ὑπὸ μελέτην φαινόμενο· μ' ἄλλες λέξεις : ἔχει ὅπως κ' ἐγώ τὴν αὐταπάτην ἐλεύθερης βούλησης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι, παρὰ φαινόμενον, ἀπορρέον, ἀπὸ ἄλλα φαινόμενα, τῶν ὁποίων ἡ συνολικὴ ἀντικειμενικὴ μελέτη, εἶναι δυνατὴ, μόνον σὲ ξένο παρατηρητὴ, μεταχειριζόμενο τὴ μέθοδο τῶν φυσιολόγων, χωρὶς, νὰ ἐξετάσῃ ὕψι, ἀν, στοὺς ὑπὸ μελέτη μηχανισμούς, ὑπάρχει ὑποκειμενικότης.

Θαυμάσιοι πειραματισμοί, τοὺς ὁποίους, πρὸ καιροῦ, ἔχω συνοψίσει, (²) ἀπέδειξαν, ὅτι, ἂν λάβω διατάξεις καταλλήλους, ἀποδειγμένες ἐκ πείρας, μπορῶ νὰ ὑποκαταστήσω, τὴ βούλησίν τους, διὰ τῆς ἰδικῆς μου, νὰ τὰ ὑποχρεώσω, νὰ κατευθυνθοῦν, σὲ μέρος προορισμένο καὶ παρασκευασμένο ἀπὸ ἐμένα. Ὑπακούουν ὅλα, χωρὶς ἐξαιρέση. Το τοιοῦτο, μᾶς ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ βούλησίν τους, εἶναι αὐταπάτη, ὅπως καὶ ἡ δική μου. Θὰ ἐξεφράξω τὴν εὐχὴ, ὅπως οἱ ἄνθρωποι μελετήσουν βαθύτερον, τὰ πειράματα τῆς χημειοτροπίας, φωτοτροπίας κ.λ.π. Ξέρω βέβαια, ὅτι τὰ πρωτοζωάρια δὲν εἶναι ἄνθρωποι. Ἀλλ' ἡ κλίμακα ἀπὸ πρωτοζωαρίου, μέχρι ἀνθρώπου, δὲν παρουσιάζει ἐξαιρέσεις, τὰ δὲ φαινόμενα, ποὺ ἐκδηλοῦνται ὅμοια μποροῦν ν' ἀποδοθοῦν, εἰς ὅμοιες αἰτίες. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, εἶναι πολὺ πολὺκλόκος· εἶναι συντεθημένος, ἀπὸ ἐξήντα χιλιάδες δισεκατομμύρια πρωτοζωαρίων, διαδιατεταγμένων καὶ συντεταγμένων εἰς ἐνιαῖον μηχανισμόν. Χωρὶς τάσσεια, εἴμαστε ὑπερβολικὰ πολὺπλοκοι καὶ μὲ τὸ δίκηο τους, οἱ σύγχρονοί μου, πιστεύουν στὴν ἀθανασία καὶ ἐλευθερίαν. Ἀδιάφορον, ἂν ὑπάρχῃ ὁ πειραματισμὸς τοῦ θανάτου, τοῦ ὁποίου, εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα μου ἄρθρα, ἐτόνισα τὴν ἀποδεικτικὴν σπουδαιότητα. Κανεῖς ἐν τούτοις, δὲ θὰ πιστεῦσῃ, γιατί δὲν θέλουν νὰ πιστεῦσουν, ἢ καλλίτερα γιατί ἐσυνήθισαν, νὰ πιστεύουν, εἰς ἄλλα πράγματα.

Ἐν συνόψει, ὑπάρχει στὸν κόσμον, πλῆθος ὄντων, ἐκ τῶν ὁποίων με-

(¹) Ἰδὲ «*Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία*».

(²) Ἰδὲ «*Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία*».

ρικά, λόγω της πρὸς ἡμᾶς ομοιότητος, μᾶς φαίνονται ὅτι ἔχουν ὑποκειμενισμόν, ἀνάλογον μὲ τὸν ἰδικό μας. Τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, ζῇ μέσα στὸν κόσμον ὅπως κ' ἑμεῖς. Διαπερνᾶται ἀπὸ φωτεινές, θερμαντικὲς ἀκτίνες κ.τ.λ. καὶ ἀντιδρᾷ, ὑπὸ τὴν ἐπήρειάν τους, ἀναλόγως, *τῆς κάθε στιγμῇ κατάστασεώς του*. Τὸ σύνολον ὅλων αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἐπαληθεύει τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς.

Ἄλλὰ τὸ καθένα, ἀπὸ τὰ ζωικά ὄντα, τὰ περιλαμβανόμενα σὲ δερμάτινους σάκκους, περικλείει καὶ μιὰν ὑποκειμενικότητα κυρίαρχον αὐτοῦ (τοῦ σάκκου) καὶ ἀναπόσπαστον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποκειμενικότης αὐτῇ, δὲν γνωρίζει παρὰ ὅτι εἰσῆλθε, στὴ περιοχὴ τοῦ δερμάτινου σάκκου, ποῦ τὴν περικλείει, ἔχει πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὑπάρχουν νέα φαινόμενα, ἀρχὲς ἀπόλυτες, ἐνῶ ὑπάρχουν μόνο διαδοχές, φαινομένων προϋπαρξάντων, ἔξω ἀπὸ τῆς καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἱστορικὴ, δηλαδὴ ἡ ἀντικειμενικὴ, μελέτη, εἶναι δυνατὴ, χωρὶς νὰ προσκρούσωμε, στοὺς γενικοὺς νόμους τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐξήγηση, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν οἱ φιλόσοφοι θεωροῦν ὡς κεφαλαιώδη, ἀσυζήτητον ἀλήθεια, ἀδιαφοροῦντες, ἂν οἱ φυσιολόγοι δὲν τὴν συναντοῦν πούθενά, κ' ἂν διαφωνῇ, μὲ τοὺς μεγαλήτερους νόμους.

Ἀπορετὴ νὰ ερωτήσῃ κανεὶς: «*Γιατί ὅλα αὐτά*;» Αὐτὸ λοιπὸν τὸ *γιατί*, εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς συνέπειες τῆς θεμελιώδους πλάνης τῶν ἀνθρώπων, ποῦ πιστεύουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ ἐρωτήσεις, οἱ ὁποῖες ἀρχίζουν μὲ *γιατί*, ἀπαιτοῦν, γιὰ ἀπάντησιν τὸ *διότι*. Ἄλλ' αὐτὸ, εἶναι λογοπαίγνιο, στὸ ὁποῖο θὰ περιπλακῇ, ὁ ἀκολουθῶν τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο. *Γιατί*, ἔζησε [καὶ βασανίσθηκε, κάποιος πρόγονος, τῆς ἐξηκοστῆς γενεᾶς, πρὶν ἀπὸ μένα, τὸν ὁποῖον, ὅλος ὁ κόσμος ἔχασε;

Ἄλλὰ λησμόνησα, ὅτι οἱ φρασολογίες, ἔγιναν, γιὰ νὰ συγκαλύπτεται τὸ ὀλοφάνερο φαινόμενο τοῦ τελειωτικοῦ θανάτου. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἐρωτήσεις, δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀρχίζουν, μὲ τὸ *γιατί*. Τὸ *γιατί*, ὑποθέτει τελικὸ σκοπὸ, προδιαγραμμένο σχέδιον, ἓνα ἀνώτερον ὄν, ποῦ ἐξεπόνησε τὸ σχέδιον κτλ. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνᾷ ἐρωτᾷ τὸ *πῶς* κ' ὄχι τὸ *γιατί*. Διότι τὸ πᾶν συνέχεται, διαδέχεται καὶ ἐξακολουθεῖ, ἔργο δὲ τοῦ φιλοσόφου, εἶναι νὰ ἐξετάσῃ, ποιὲς εἶναι οἱ σχέσεις τῶν διαδοχικῶν φαινομένων, *πῶς*, ἢ τάδε μορφῇ, φαινομένου, προῆλθεν ἀπὸ ἄλλην προϋπάρχουσαν κτλ.

Μὲ συναίσθησιν, ὅτι γυρίζω στὰ ἴδια, ἐπαναλαμβάνω ὅτι, πρέπει νὰ μελετῶμε τὰ ζῶντα ὄντα, ὅπως μελετοῦμε καὶ τὶς ἄμορφες μάζες. Γιὰ μερικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, τὸ ἔκαμαν ἤδη. Πρέπει, νὰ ἐξακολουθήσωμε, μέχρις

ότου εύρεθῇ, εἰλικρινά καὶ μὲ βεβαιότητα, ζωϊκὸ φαινόμενον, εἰς τὸ ὁποῖον, νὰ γίνεται, ἀντικειμενικῶς, μιὰ ἀπόλυτη ἀρχή. Τότε, δικαιοματικῶς, θὰ ποῦμε πιά, ὅτι ἡ ζωή, δὲν ἀνάγεται στὰ φαινόμενα τῆς Φυσικῆς. Ὡς τὰ τώρα, αὕτῃ ἡ ἀπόλυτος ἀρχή, δὲν βρέθηκε.

Ὡς ποῦ νὰ βρεθῇ, ἄς ἐξετάσουμε κατὰ πόσο συμβιβάζονται δύο ἐρμηνεῖες ἀντίθετες.

1ον Εἶμαι ἐλεύθερος, κάνω, ὅ,τι θέλω σὲ κάθε στιγμήν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας σὲ μένα ἢ ἐξωτερικῶς ἐρχόμενους) Ἀλλά, ἡ ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποῦ κάνω ὁ ἴδιος σ' ἓνα καθρέφτη π.χ. μοῦ δείχνει ὅτι ὁμοιάζω μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. Ἀρα αὐτοὶ εἶναι, ὅπως ἐγώ· κάνουν ὅ,τι θέλουν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας εἰς αὐτοὺς, ἢ ἐξωτερικῶς ἐρχόμενους) αὕτη εἶναι ἀλήθεια παραδεγμένη, ἀπὸ τοὺς πνευματιστάς.

2ον Οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μελετῶνται ὑποκειμενικῶς, δὲν παρουσιάζουν, καμμίαν ἐξαίρεση, σ' ὅσους νόμους ἡ Φυσικὴ παραδέχτηκε, γιὰ τὸ σύμπαν. Οἱ νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, ἐπὶ τῇ θεοῦν πληρέστατα. Εἴμαστε δηλαδὴ, ἅπλοι μεταλλάσσοντες, νευρόσπαστα, αὐτόματα. Ἐγὼ τοὺς ὁμοιάζω. Εἶμαι ἄρα, ὅπως αὐτοὶ, νευρόσπαστο, αὐτόματο. Κι' ὅμως, αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος. Πάντοτε, ἔχω ἀρχὴς ἀπόλυτες.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀντίφαση· σπουδαία κεφαλαιώδης. Οἱ πνευματισταί, τὴν ἐξηγοῦν, πιστεύοντες, παρὰ τὴν Φυσικὴν, εἰς ἀπόλυτες ἀρχὰς τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Ἡ διάκριση, ποῦ ἔκαμα, στὴ μελέτη αὕτῃ, μεταξύ κόσμων *περιορισμένων*, μελετωμένων ὑποκειμενικῶς, καὶ κόσμου *ἀπεριορίστου*, περιλαμβάνοντος ὅλους τοὺς περιορισμένους κόσμους, ἀρκεῖ νὰ δεῖξη, ὁλοφάνερα, τὴν ἀντίφαση, στὴν ὁποία περιπίπτομεν. Στους πρώτους κόσμους, τὸ πᾶν, εἶναι ἀπόλυτη ἀρχή, στὸ δεύτερο μόνον συνεχόμενα φαινόμενα ὑπάρχουν. Αὐτό, ἀποδείχνει, τὴν ὑπαρξὴ γνωστικῆς ιδιότητητος, *συμφυοῦς* σὲ μερικά, φυσικά, γεγονότα, γνωστικῆς ιδιότητος, ἡ ὁποία δίνει στὸν περιορισμένο κόσμο, τὴν ψευδαίσθησιν, ὅτι, ὅ,τι συμβαίνει μέσα του, *ἀρχίζει* ἐν αὐτῷ. Ἐξήτασα, ἄλλοτε, ὑπὸ τὸν τίτλο «*Συνειδητὸν Ἐπιφαινόμενον*» τὴ γνωστικὴ αὕτη ιδιότητα, ἡ ὁποία, εἶναι προσφυής, σὲ μερικά πράγματα καὶ λείπει ἀπὸ ἄλλα. Δὲ θ' ἀσχοληθῶ τώρα, μὲ τὸ ἴδιο θέμα. Ἐπιθυμῶ μόνον, νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι σκεπτόμενοι, ὅπως σκεφθήκαμε, παραπάνω, ὅταν ἐκάναμε σύγκριση, μεταξύ ὑποκειμενισμοῦ καὶ ἀντικειμενισμοῦ, ἀγόμεθα, ἀπὸ λογικοὺς συμπερασματοὺς συλλογισμούς, στὴν παραδοχὴ τῆς εἰδικώτατης αὐτῆς ιδιότητος.

Δὲ μπορούμε, συνεπῶς, νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι ἀπλῇ ὑπόθεση ὅπως ἐσφαλμένως
παρεδέχθηκα ἄλλοτε. Ἡ ὑπαρξὴ της, εἶναι ἀναγκαιοτάτη, πρὸς ἀποφυγὴν
βεβαιομένων ἀντιφάσεων. Νομίζω δὲ ὅτι καθήκον παντὸς φιλοσόφου εἶναι, νὰ
προσπαθῇ νὰ ἐξαλείψῃ τὶς ἀντιφάσεις, ἀφοῦ αὐτὲς ρίχνουν τὴ σύγχιση στὸ πνεῦμα.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ 1917

ΜΕΤΑΦ. Ε. Κ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΕΞΕΔΟΘΗΚΑΝ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ :

1. Fred. NIETSCHE, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ, μετάφραση Γιάννη Καμπύση, πρόλογος Δημ. Ζαχαριάδη. Μισό φράγκο.
2. J. B. LAMARCK, Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη. Μισό φράγκο.
3. M. BACOUNINE, ΖΩΟΔΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη. Μισό φράγκο.
4. Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ, ΠΟΙΗΜΑΤΑ, με αναλυτική μελέτη Γ. Βρισιμιτζάκη. Δυό φράγκα.
5. René CHAUGHY, Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΚΛΑΒΑ, μετάφραση και πρόλογος Σταύμου Ζερβού. Μισό φράγκο.
6. André LORULOT, Ο ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΑΔΤΡΟΥΙΣΜΟΥ, μετάφραση Μ. Μυριώτη. Μισό φράγκο.
7. Albert LIBERTAD, Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΨΟΦΙΜΙΟΥ, μετάφραση Γ. Πουλάκη. Μισό φράγκο.
8. Félix LE DANTEC, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ, μετάφραση Ε. Κ.

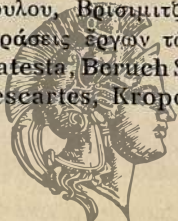
ΕΤΟΙΜΑ ΓΙΑ ΤΥΠΩΜΑ :

9. Gustave LE BON, ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ, μετάφραση και πρόλογος 'Αποστολόπουλου.
10. E. ARMAND, ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ, γραμμένη επίτηδες για τούτη τή συλλογή.
11. Th. RIBOT, Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.

12. Ernest CÆURDEROY, ΜΕΡΕΣ ΕΞΟΡΙΑΣ, μετάφραση
καὶ πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.
13. Ch. DARWIN, Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ,
μετάφραση καὶ πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.
14. Madeleine VERNET, Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΡΩΤΑΣ,
μετάφραση Ευ. Πα.
15. Han RYNER, ΤΟ ΜΙΚΡΟ "ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ" ΤΟΥ
ΑΤΟΜΙΚΙΣΤΗ, μετάφραση Στέφ. Πάργα.
16. Oscar WILDE, Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ READING
GAOL, μετάφραση Μ. Βάλσα.

Θ' ακολουθήσουν ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΕΡΓΑ (Ἀποστολόπουλου, Βρισιμιτζάκη, Κεφαλληνού,
Περίδη) καὶ μεταφράσεις ἔργων τῶν Alfred Giard,
Elisée Reclus, Malatesta, Baruch Spinoza, Diderot,
Andrejw, René Descartes, Kropotkine, κλπ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000083223

== ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ο ΤΟΜΟΣ 500 ΣΕΛΙΔΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘ

ΦΡ. 20 ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ (ΦΡ. 25 ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ)

"GRAMMATA" - P. O. B. 1146 - ALEXANDRIE.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΓΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

A10399

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΚΑΣΙΜΑΤΗ & ΙΩΝΑ- ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ